PROKURATUURI TEGEVUS 2019. AASTAL

Koostajad: Helina Uku
Dilaila Nahkur-Tammiksaar
Taavi Pern

Tallinn 2020

Sisukord

Kokkuvõte ... 3

1. Registreeritud kuriteod ... 5
2. Lõplikud menetlusotsused ... 6
3. Menetluse jääk ... 11
4. Alaealiste menetluspikkus ... 11
5. Mõistlik menetlusaeg ... 13
   - 5.1 Menetluse lõpetamine seoses mõistliku menetlusaja möödumisega ... 13
   - 5.2 Üle 2 aasta menetluses olnud kriminaalasjad ... 13
6. Jälitustegevus ... 14
7. Vahistamine ... 17
8. Töökoormus ... 18
9. Konfiskeerimine ... 20
10. Kuritegevusvastase tegevuse prioriteetide aruanne ... 22
    - 10.1 Alaealiste vastane seksuaalkuritegevus ... 22
    - 10.2 Kiire kohtueelne menetlus alaealiste poolt toime pandud kuritegudes ... 23
    - 10.3 Kiire kohtueelne menetlus alaealiste vastu toime pandud isikuvastastes kuritegudes ... 24
    - 10.4 Perevägivald ... 25
    - 10.5 Raske korruptsioon ... 26
    - 10.6 Tugevatoimeliste uimastite tootmine ja laiaulatuslik levitamine ... 30
    - 10.7 Suure kahjuga majanduskuritegevus ... 33
    - 10.8 Kuriteoohvrite kohtlemine ... 35
    - 10.9 Kriminaaltulu konfiskeerimine ... 36
    - 10.10 Küberkuritegevus ... 37
    - 10.11 Riigivastased süüteod ... 39
    - 10.12 Organiseeritud kuritegevus ... 40

KOKKUVÕTE

- 2019. aastal registreeriti **27 180 kuritegu**, mida on võrreldes eelneva aasta sama perioodiga 0,2% rohkem. Kõigist kuritegudest 61% moodustasid masskuriteod.
- **Lõplik menetlusotsus** tehti **9985 isiku** suhtes (-129/-1%). Menetlusotsuse saanud isikute arv suurenes Lõuna ja Viru Ringkonnaprokuratuurides (mõlemas 3%), samuti Riigiprokuratuuris (13%). Põhja RP-s tehti 2019. aastal lõplikke menetlusotsuseid 6% ja Lääne RP-s 2% võrra vähem. **Prokuratuuris tehtud otstarbekusest lõpetamised moodustasid 38%** menetlusotsuste koguarvust, sealjuures on viimase 5 aasta võrdluses järjepidevalt suurenenud prokuratuuris lõpetatud menetluste arv ja ka osatähtsus menetlusotsuste koguarvust.
- **60%** kriminaalasjadest lahendati prokuratuuris kuni **4 kuuga** — kõrgeim määr oli Lääne RP-s (63%) ja madalaim Riigiprokuratuuris, kus lahendati alla 4 kuu 35% kriminaalasjadest.
- **Kohtueelses menetluses** oli kokku **11 419 kriminaalasja**, neist 2637 olid menetluses prokuratuuris. Üle 4 kuu oli prokuratuuri menetluses seisuga 05.01.2020 33% (884) kriminaalasjadest (2018 oli 26%).
- **Kohtueelses menetluses** oli kokku **6005 isikut**, neist prokuratuuris 3105 (+3%). 2019. aastal oli kohtueelses menetluses 289 isikut (+5%) rohkem. Sarnaselt 2018. aastale oli jääk prokuröri kohta kõige suurem Viru RP-s (63), kuid peaaegu sama seis on ka Põhja RP-s (62).
- **Lõpliku menetlusotsuse** saanud **alaealisi oli 971** (+47/+5%), neist 66% suhtes tegi prokuratuur otsuse 3 kuu jooksul (2018 — 62%). Keskmine alaealiste menetluspikkus oli 89 päeva (2018 — 87). Kõige kiiremini tehti alaealiste menetlusotsuseid Lääne RP-s (keskmiselt 78 päeva jooksul).
- Kohtueelses menetluses oli **290 üle 2 aasta** kestnud kahtlustatavaga kriminaalasja (+26/+10%). Kõige enam oli üle 2 aasta menetluses oleva kahtlustatavaga asju Põhja RP-s (130). 2019. aastal lõpetati ühe isiku suhtes üks Põhja RP menetluses olnud kriminaalasi mõistliku menetlusaja möödumise tõttu (KrMS § 205[2]). Lääne Ringkonnaprokuratuuris vähenes üle 2 aasta kestnud menetluste arv 17% ja Viru Ringkonnaprokuratuuris 12% võrra. Seisuga 31.12.2019 oli aktiivses menetluses 8 (2018:5) kriminaalasja, kus kahtlustatavad on menetluses üle nelja aasta (6 Põhja RP, 1 Lõuna RP ja 1 Viru RP).
- Jälitustoiminguteks anti kokku **1729 luba**, (neist prokuratuur 1003) kokku **4561 jälitustoiminguks** (-1%). Kõige enam esmakordseid lube anti varjatud jälgimiseks, telefonide pealtkuulamiseks ja muu teabe salajaseks pealtkuulamiseks ja -vaatamiseks ning enamasti olid need seotud narkootikumide, maksupettuste, korruptsiooni ja kuritegelike ühendustega. Kohus jättis prokuratuuri poolt jälitustoimingu tegemiseks esitatud taotlustest täielikult rahuldamata 30 taotlust 99 toimingu osas (+35%), sellest 21 olid Viru ja 8 Lääne RP taotlused. Prokuratuuri poolt antud load olid seotud **294 erineva kriminaalasjaga** (2018 — 363). Piirkondade lõikes jälitustoimingutega seotud kriminaalasjade arv vähenes kõigis piirkondades, v.a Lõuna RP ja Riigiprokuratuur. 2019 esitati kohtule taotlusi isikutele **jälitustoimingust teavitamise edasilükkamiseks** KrMS § 126[13] lg 4 alusel 47 ja seda 116 isiku suhtes (2018 – 314 isikut). Taotlus rahuldati 108 isiku suhtes. Kõige rohkem taotlusi esitati Viru RP-st (13 taotlust 22 isiku suhtes).
- Kohtueelses menetluses viibis **vahi all 225 isikut** (+13%) ehk 45% kõigist vahistatutest (495), neist alaealisi oli 7. 34% kohtueelse menetluse vahistatutest olid kinnipidamisasutuses viibinud **kuni kaks kuud** (2018 — 68%), **üle nelja kuu** oli vahi all viibinud 8% kõigist kohtueelseks menetluseks vahistatutest (2018 — 9%). Jätkuvalt moodustavad kõige suurema osa vahistatutest **narkokuritegudes** kahtlustatavad ja süüdistatavad.

- Vaadeldud perioodil oli vähemalt 10 kuud tööl 112 prokuröri (2018 — 132). Oluline erinevus võrreldes eelneva aastaga on põhjustatud eelkõige prokuröride aktiivse liikumisega ringkondade ja ametikohtade vahel. Keskmiselt menetles ringkonnaprokuratuuris töötanud prokurör ühes kuus lõpuni **7,7 kahtlustatavat** (2018 — 6,3). Eesti keskmisest vähem menetleti kahtlustatavaid Lõuna (6,6) ja Põhja RP-s (7,2). Kõige enam kriminaalasju ühe prokuröri kohta kuus jõudis lõpliku menetlusotsuseni Viru RP-s (9,7).
- 169 kriminaalasjas konfiskeeriti **kriminaaltulu 3 962 163 euro** väärtuses (+79%). Kõige enam vara konfiskeeriti Riigiprokuratuuri menetlustes (1 666 316 eurot). **Tsiviilhagide rahuldamiseks** mõisteti poole aastaga välja **2 895 973 eurot** (+427%). **Laekumata asenduskonfiskeerimisi** oli 1 180 491 euro eest (+175%). **Vabatahtlikult** hüvitati menetluse kestel 462 172 eurot (-78%). Kohus konfiskeeris 2019. aastal joobes juhtidelt **166 sõidukit** (+2%).
- Prioriteetide ülevaade asub siin.

1. REGISTREERITUD KURITEOD

2019. aastal registreeriti **27 180 kuritegu**, mida on võrreldes eelneva aasta sama perioodiga mõnevõrra rohkem (+55/+0,2%) (joonis 1).

Sarnaselt eelnevale neljale aastale moodustasid **masskuriteod**[1] kõigist registreeritud kuritegudest 61%. Vaadeldud perioodil on vähenenud kõigi registreeritud kuritegude arv, kuid viimasel kahel aastal on vähenemise tempo aeglustunud ning samuti on masskuritegude arv viimased kolm aastat püsinud stabiilsena. Võrreldes 2015. aastaga registreeriti 2019. aastal kuritegusid 17% ja masskuritegusid 20% võrra vähem.

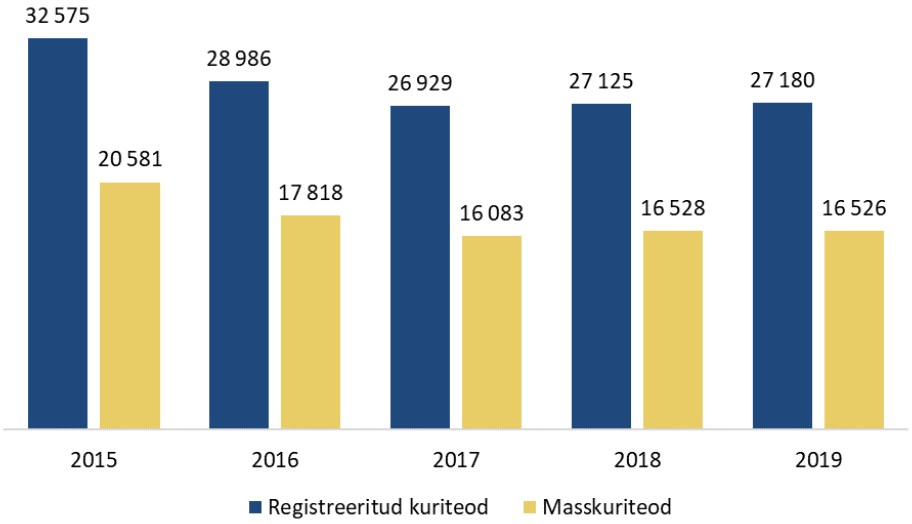

Joonis 1. Registreeritud kuritegude ja masskuritegude arv, 2015-2019

Kuriteoliikide lõikes on muutused siiski olemas: teist aastat järjest registreeriti rohkem **kehalist väärkohtlemist** (+591/+10%), võrreldes eelneva aastaga registreeriti seda kuriteoliiki vähem ainult Lääne RP piirkonnas (-1%). Vähenesid registreeritud varguste (-599/-8%) ja avaliku korra raskete rikkumiste (-37/-7%) arvud (joonis 2).

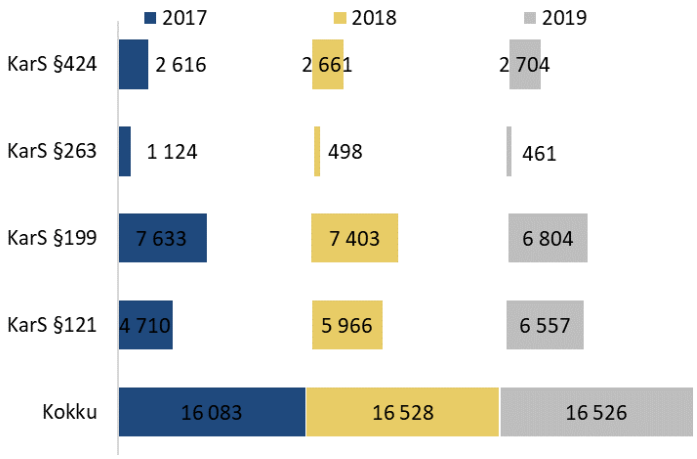

Joonis 2. Registreeritud masskuriteod, 2015-2019

[1] Masskuritegudena käsitletakse antud kokkuvõttes kuritegusid kvalifikatsiooniga KarS §-d 121, 199, 263 ja 424.

Registreeritud masskuritegude arv kokku suurenes mõnevõrra kõigis ringkonnaprokuratuuri piirkondades, v.a Lääne RP (joonis 3).

Lõuna Ringkonnaprokuratuuris suurenes masskuritegude üldarv võrreldes eelmise aasta sama perioodiga 3% võrra, samas **kehalist väärkohtlemist** registreeriti 2019. aastal 15% rohkem (vastavalt 1158 ja 1332) ja avaliku korra rasket rikkumist registreeriti viiendiku võrra vähem (vastavalt 72 ja 58/-19%).

Lääne Ringkonnaprokuratuuris registreeriti masskuritegusid võrreldes eelneva aastaga, erinevalt teistest piirkondadest, vähem (vastavalt 2083 ja 1945/-7%). Vähenesid kõik masskuritegude liigid — joobes juhtimist registreeriti 15% võrra vähem (vastavalt 479 ja 409), avaliku korra raskeid rikkumisi oli 14% vähem (vastavalt 139 ja 120). Samas registreeritud **kehaline väärkohtlemine** püsis eelneva aastaga samal tasemel (vastavalt 770 ja 760).

Põhja Ringkonnaprokuratuuris vähenes masskuritegude arv 2% võrra. Seejuures registreeriti **joobes juhtimist** viiendiku võrra rohkem (vastavalt 904 ja 1072/+19%) ja **kehalist väärkohtlemist** 14% rohkem (vastavalt 2498 ja 2840).

Viru Ringkonnaprokuratuuris masskuritegude arv kokku võrreldes eelneva aastaga oluliselt ei muutunud (+4/+0,1%). Kuid seejuures registreeriti võrreldes eelneva aastaga ligi viiendiku võrra sagedamini **avaliku korra raskeid rikkumisi** (vastavalt 70 ja 85/+21%), vähem registreeriti aga joobes juhtimist (vastavalt 521 ja 430/-17%).

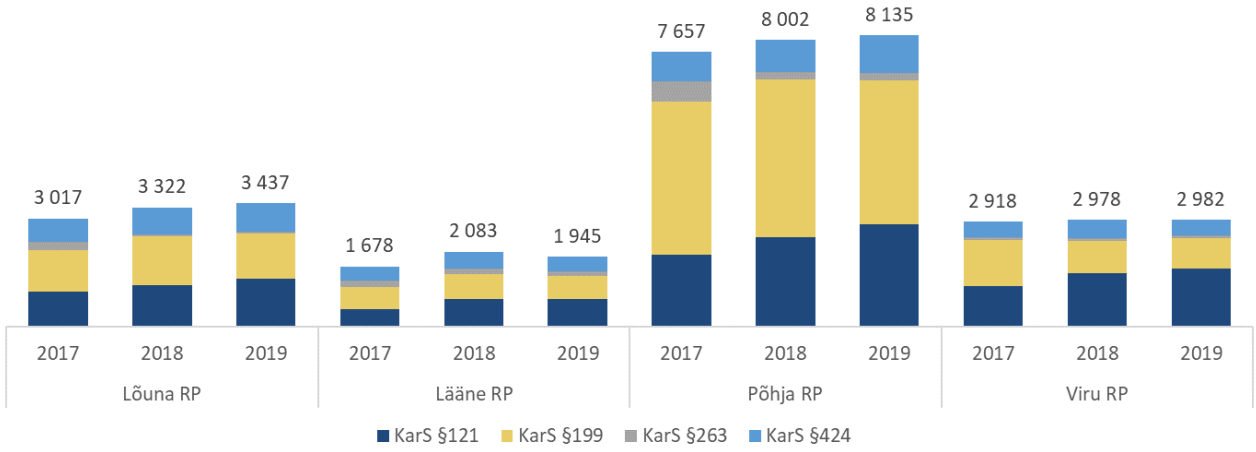

Joonis 3. Registreeritud kuriteod ringkondade lõikes, 2015-2019

2. LÕPLIKUD MENETLUSOTSUSED

2019. aastal tehti lõplik menetlusotsus[2] **9985 isiku suhtes**, mida on mõnevõrra vähem kui eelneval aastal (-129/-1%) (Tabel 1).

[2] Lõpliku menetlusotsusena käsitletakse kriminaalmenetluse lõpetamist KrMS § 201-203[1] alusel, kohtusse saatmist kriminaalmenetluse lõpetamiseks KrMS § 202-203[1] alusel ning kohtusse saatmist süüdistusakti või kokkuleppega. Samuti on lõplike menetlusotsustena arvestatud psühhiaatrilise sundravi menetluses isiku kohtusse saatmist.

Tabel 1.Lõplikud menetlusotsused, 2015–2019

Tegevus		2015 I PA	2016	2017	2018	2019	+/-	%
Kriminaalmenetluse lõpetamine	KrMS § 201	303	212	199	478	518	40	8%
	KrMS § 202	2 166	1 938	1 610	2 343	2 442	99	4%
	KrMS § 203	375	234	273	202	172	-30	-15%
	KrMS § 203-1	823	748	746	685	700	15	2%
Kokku		**3 667**	**3 132**	**2 828**	**3 708**	**3 832**	**124**	**3%**
Kriminaaltoimiku või süüdistusakti kohtusse saatmine	Kiirmenetlus	1 811	1 700	1 433	1 244	1 235	-9	-1%
	Kokkuleppemenetl	4 064	4 029	3 763	3 258	3 255	-3	0%
	Käskmenetlus	169	91	81	46	31	-15	-33%
	Lühimenetlus	1 123	888	730	568	450	-118	-21%
	Üldmenetlus	1 365	1 373	1 266	1 135	992	-143	-13%
Psühh.sundravi		**71**	**67**	**35**	**43**	**47**	4	9%
Kr.men. lõpetamise taotlus kohtule		**81**	**57**	**95**	**112**	**143**	31	28%
Kokku		**8 684**	**8 205**	**7 403**	**6 406**	**6 153**	**-253**	**-4%**
Kokku (lõpetatud ja kohtusse saadetud)		**12 351**	**11 337**	**10 231**	**10 114**	**9 985**	-129	-1%

Viimase 5 aasta võrdluses on järjepidevalt suurenenud **prokuratuuris koostatud lõpetamiste** arv ja ka osatähtsus menetlusotsuste koguarvust, vaadeldud perioodil moodustasid prokuratuuris tehtud otstarbekusest lõpetamised 38% koguarvust. Seevastu kohtusse saatmiste osatähtsus kõigist menetlusotsustest pigem väheneb — kui veel 2016. ja 2017. aastal moodustasid kohtusse saatmised 71% kõigist menetlusotsustest, siis 2019. aasta menetlusostustest **60% moodustasid kriminaaltoimiku või süüdistusakti kohtusse saatmised** (joonis 4).

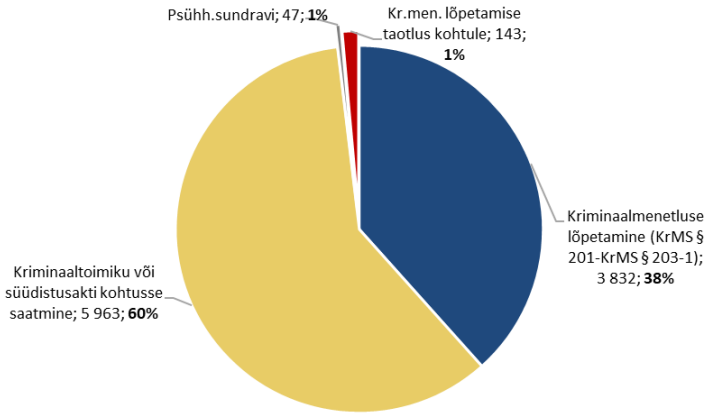

Joonis 4. Lõplike menetlusotsuste üldine jaotus, 2019

Kriminaalmenetluste lõpetamistel rakendati kõige enam lõpetamist **KrMS § 202** alusel, mis moodustas kõigist prokuratuuris lõpetamistest 64% (mida on mõnevõrra enam kui eelneval neljal aastal keskmiselt) ning **kõigist menetlusotsustest 24%**. Nii arvuliselt kui osatähtsuselt on kasvutrendis ka **KrMS § 201** alusel lõpetamised (2019 — 14% lõpetamistest (eelneval neljal aastal keskmiselt 9%) ning 5% kõigist menetlusotsustest). **KrMS § 203** alusel lõpetamine on pigem langustrendis (2019 — 4% lõpetamistest (eelneval neljal aastal vahemikus 5 - 10%) ning kõigist menetlusotsustest 2%).

Arvuliselt sai kõige enam menetlusotsuseid lahenduse **kokkuleppemenetluses** (**33%** kõigist menetlusotsustest, eelneval neljal aastal moodustas nende osatähtsus keskmiselt 34%). Kiir- ja üldmenetluste arv ja osatähtsus (vastavalt 12% ja 10% kõigist lõplikest menetlusotsustest) kõigist lahendustest oli samuti võrreldav eelnevate aastate keskmisega. Samas lühimenetluste osakaal väheneb jätkuvalt (joonis 5).

Joonis 5. Lõpliku menetlusotsuse saanud isikute arv ja osakaal menetlusliikide lõikes, 2019

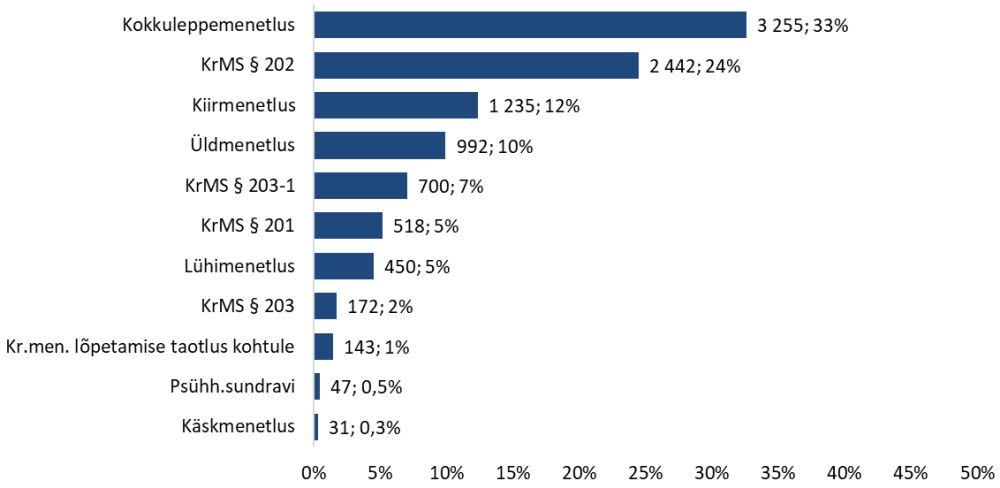

Lõpliku menetlusotsuse saanud isikute arv suurenes Lõuna ja Viru Ringkonnaprokuratuurides (mõlemad 3%), samuti **Riigiprokuratuuris** (13%). Põhja RP-s tehti võrreldes eelmise aasta sama perioodiga 6% võrra ja Lääne RP-s 2% võrra vähem lõplikke menetlusotsuseid (joonis 6).

Viru, Lääne ja Lõuna RP-des suurenes võrreldes eelmise aastaga oluliselt prokuratuuris lõpetamiste osatähtsus.

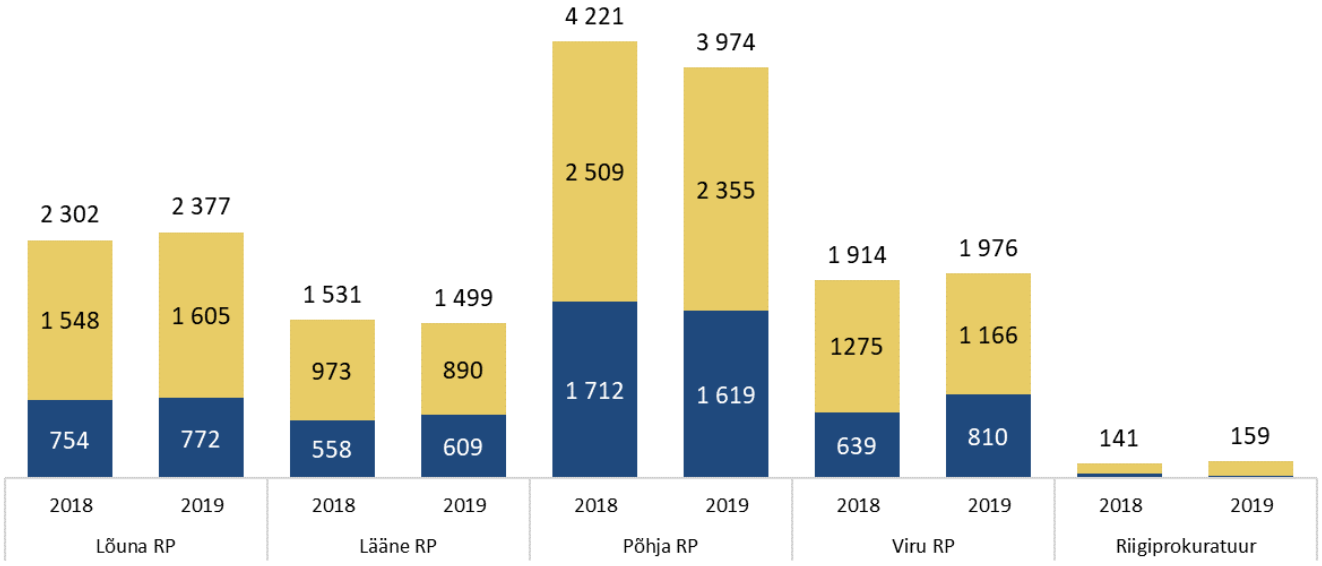

Joonis 6. Lõpliku menetlusotsuse saanud isikute arv piirkondade lõikes, 2018-2019

Lõuna Ringkonnaprokuratuuris suurenes lõplike menetlusotsuste arv 3%, kõige märkimisväärsemalt suurenes KrMS § 203-1 alusel lõpetamiste ja lühimenetluste arv (tabel 2).

Tabel 2. Lõplikud menetlusotsused Lõuna RP-s, 2018-2019

Tegevus		2018	2019	+/-	%
Kriminaalmenetluse lõpetamine	KrMS § 201	111	113	2	2%
	KrMS § 202	501	507	6	1%
	KrMS § 203	22	15	-7	-32%
	KrMS § 203-1	120	137	17	14%
Kokku		**754**	**772**	**18**	**2%**
Kriminaaltoimiku või süüdistusakti kohtusse saatmine	Kiirmenetlus	193	258	65	34%
	Kokkuleppe-menetlus	1 027	1 026	-1	0%
	Käskmenetlus	10	7	-3	-30%
	Lühimenetlus	25	36	11	44%
	Üldmenetlus	251	239	-12	-5%
Psühh.sundravi		17	16	-1	-6%
Kr.men. lõpetamise taotl. kohtule		25	23	-2	-8%
Kokku		**1 548**	**1 605**	**57**	**4%**
Kokku (lõpetatud ja kohtusse saadetud)		**2 302**	**2 377**	**75**	**3%**

Lääne Ringkonnaprokuratuuris vähenes lõplike menetlusotsuste saanud isikute koguarv 2% võrra – seejuures **suurenes prokuratuuris lõpetamiste arv** ligi kümnendiku võrra ning kohtusse saadetud isikute arv vähenes samavõrra (tabel 3). Suurenenud on prokuratuuris lõpetamiste osatähtsus — kui 2018. aastal lõpetati prokuratuuris vaid ligi kolmandik kõigist menetlusotsustest (36%), siis 2019. aastal oli neid juba 41%.

Tabel 3. Lõplikud menetlusotsused Lääne RP-s, 2018-2019

Tegevus		2018	2019	+/-	%
Kriminaalmenetluse lõpetamine	KrMS § 201	112	105	-7	-6%
	KrMS § 202	355	410	55	15%
	KrMS § 203	10	17	7	70%
	KrMS § 203-1	81	77	-4	-5%
Kokku		**558**	**609**	**51**	**9%**
Kriminaaltoimiku või süüdistusakti kohtusse saatmine	Kiirmenetlus	222	177	-45	-20%
	Kokkuleppe-menetlus	530	516	-14	-3%
	Käskmenetlus	15	6	-9	-60%
	Lühimenetlus	46	29	-17	-37%
	Üldmenetlus	143	144	1	1%
Psühh.sundravi		6	5	-1	-17%
Kr.men. lõpetamise taotl. kohtule		11	13	2	18%
Kokku		**973**	**890**	**-83**	**-9%**
Kokku (lõpetatud ja kohtusse saadetud)		**1 531**	**1 499**	**-32**	**-2%**

Põhja Ringkonnaprokuratuuris vähenes lõplike menetlusotsuste arv 6% võrra (tabel 4). Kui teistes ringkonnaprokuratuurides suurenes prokuratuuris lõpetamiste arv võrreldes eelneva aastaga 2 – 27% võrra, siis Põhja RP-s oli prokuratuuris lõpetamisi hoopis 5% vähem. Kriminaalmenetluse lõpetamise taotlusi kohtule tehti võrreldes eelneva aastaga üle kahe korra rohkem.

Tabel 4. Lõplikud menetlusotsused Põhja RP-s, 2018-2019

		2018	2019	+/-	%
Tegevus					
Kriminaalmenetluse lõpetamine	KrMS § 201	167	210	43	26%
	KrMS § 202	1 066	1 003	-63	-6%
	KrMS § 203	124	110	-14	-11%
	KrMS § 203-1	355	296	-59	-17%
Kokku		**1 712**	**1 619**	**-93**	**-5%**
Kriminaaltoimiku või süüdistusakti kohtusse saatmine	Kiirmenetlus	549	569	20	4%
	Kokkuleppe-menetlus	1 045	985	-60	-6%
	Käskmenetlus	10	11	1	10%
	Lühimenetlus	409	332	-77	-19%
	Üldmenetlus	446	352	-94	-21%
Psühh.sundravi		9	13	4	44%
Kr.men. lõpetamise taotl. kohtule		41	93	52	127%
Kokku		**2 509**	**2 355**	**-154**	**-6%**
Kokku (lõpetatud ja kohtusse saadetud)		**4 221**	**3 974**	**-247**	**-6%**

Viru Ringkonnaprokuratuuris suurenes lõplike menetlusotsuste arv sarnaselt Lõuna RP-le 3% võrra (tabel 5). Oluliselt suurenes **prokuratuuris lõpetamiste osatähtsus** — kui 2018. aastal moodustasid need 33%, siis käesoleva aastal juba 41% menetlusotsuste koguarvust. Kõige enam suurenes aastaga KrMS § 202 ja KrMS § 203-1 alusel tehtud lõpetamiste arv. Samas kohtusse saadeti kõikides menetlusliikides arvuliselt oluliselt vähem inimesi, v.a kokkuleppemenetlus.

Tabel 5. Lõplikud menetlusotsused Viru RP-s, 2018-2019

Tegevus		2018	2019	+/-	%
Kriminaalmenetluse lõpetamine	KrMS § 201	88	90	2	2%
	KrMS § 202	376	501	125	33%
	KrMS § 203	46	29	-17	-37%
	KrMS § 203-1	129	190	61	47%
Kokku		**639**	**810**	**171**	**27%**
Kriminaaltoimiku või süüdistusakti kohtusse saatmine	Kiirmenetlus	279	231	-48	-17%
	Kokkuleppe-menetlus	624	669	45	7%
	Käskmenetlus	11	7	-4	-36%
	Lühimenetlus	84	53	-31	-37%
	Üldmenetlus	237	179	-58	-24%
Psühh.sundravi		11	13	2	18%
Kr.men. lõpetamise taotl. kohtule		29	14	-15	-52%
Kokku		**1 275**	**1 166**	**-109**	**-9%**
Kokku (lõpetatud ja kohtusse saadetud)		**1 914**	**1 976**	**62**	**3%**

Riigiprokuratuuris lõpetati menetlus oportuniteedi või ebaotstarbekuse tõttu 21 isiku suhtes, mida on poole vähem kui aasta varem. Kohtusse saadeti 137 isikut, mida on 43% rohkem kui eelneval aastal. **Kokkuleppemenetluses** kohtusse saadetud isikute arv peaaegu kahekordistus ehk suurenes 32-lt 59-le, neist enamus lisandus teisel poolaastal (tabel 6).

Tabel 6. Lõplikud menetlusotsused Riigiprokuratuuris, 2018-2019

Tegevus		2018	2019	+/-	%
Kriminaalmenetluse lõpetamine	KrMS § 201	0	0	0	
	KrMS § 202	45	21	-24	-53%
	KrMS § 203	0	1	1	
	KrMS § 203-1	0	0	0	
Kokku		**45**	**22**	**-23**	**-51%**
Kriminaaltoimiku või süüdistusakti kohtusse saatmine	Kiirmenetlus	0	0	0	
	Kokkuleppe-menetlus	32	59	27	84%
	Käskmenetlus	0	0	0	
	Lühimenetlus	0	0	0	
	Üldmenetlus	58	78	20	34%
Psühh.sundravi		0	0	0	
Kr.men. lõpetamise taotl. kohtule		6	0	-6	-100%
Kokku		**96**	**137**	**41**	**43%**
Kokku (lõpetatud ja kohtusse saadetud)		**141**	**159**	**18**	**13%**

Prokuratuuris kuni **4 kuuga (120 päeva prokuratuuris) lahendatud kriminaalasjade** osakaal oli keskmiselt 60% — kõrgeim määr oli Lääne (63%) ja madalaim Riigiprokuratuuris (35%) (tabel 7).

Tabel. 7 Prokuratuuris kuni 4 kuuga lahendatud kriminaalasjad, 2019

	Lahendatud kriminaalasjade arv	**Lahendatud kuni 4 kuuga**	**Lahendatud kuni 4 kuuga, osatähtsus**
Lõuna Ringkonnaprokuratuur	2 063	1 281	62%
Lääne Ringkonnaprokuratuur	1 258	790	63%
Põhja Ringkonnaprokuratuur	3 433	2 127	62%
Viru Ringkonnaprokuratuur	1 758	945	54%
Riigiprokuratuur	46	16	35%

3. MENETLUSE JÄÄK

Prokuratuuris oli 06.01.2019 seisuga **menetluses 2637** kriminaalasja (tabel 8) ehk 5% rohkem kui 2018. aasta lõpu seisuga. Kokku oli kohtueelses menetluses **11 419** kriminaalasja, neist 10 527 kriminaalasja prokuratuuris ja uurimisasutustes, lisaks 892 jagamata asja (prokuratuuri omad enamasti Põhja RP-s).

Tabel 8. Prokuratuuris (staadium prokuratuuris) olevate menetluste arv, 2018-2019

	2018	2019	+/-	%
Lõuna RP	492	495	3	1%
Lääne RP	290	336	46	16%
Põhja RP	1 147	1 394	247	22%
Viru RP	563	400	-163	-29%
Riigiprokuratuur	18	12	-6	-33%
Kokku	**2 510**	**2 637**	**127**	**5%**

884 kriminaalasja ehk kõigist prokuratuuri menetluses olevatest kriminaalasjadest **33%** (2018 – 26%) olid prokuratuuris 05.01.2020 seisuga olnud **üle 4 kuu**.

05.01.2019 seisuga oli kohtueelses menetluses (nii prokuratuuris kui uurimisasutuses) kokku **6005 isikut** (2018 — 5716), neist 48% ehk 2900 uurimisasutuses (2018 — 2689) ja 52% ehk 3105 prokuratuuris (2018 — 3027) (tabel 9).

Tabel 9. Kohtueelses menetluses olevate isikute arv menetluse staadiumi järgi, 2019[3]

	Prokuratuuris	Uurimisasutuses	Kokku	Isikuid prokuröri kohta
Lõuna RP	573	586	1 159	39
Lääne RP	431	361	792	57
Põhja RP	1 591	1 271	2 862	62
Viru RP	490	584	1 074	63
Riigiprokuratuur	20	98	118	
Kokku	**3 105**	**2 900**	**6 005**	

Ringkondade lõikes vähenes kahtlustatavate arv oluliselt Viru RP-s (26%) ning **suurenes** Põhja ja Lääne RP-s (vastavalt 18% ja 15%) (joonis 7).

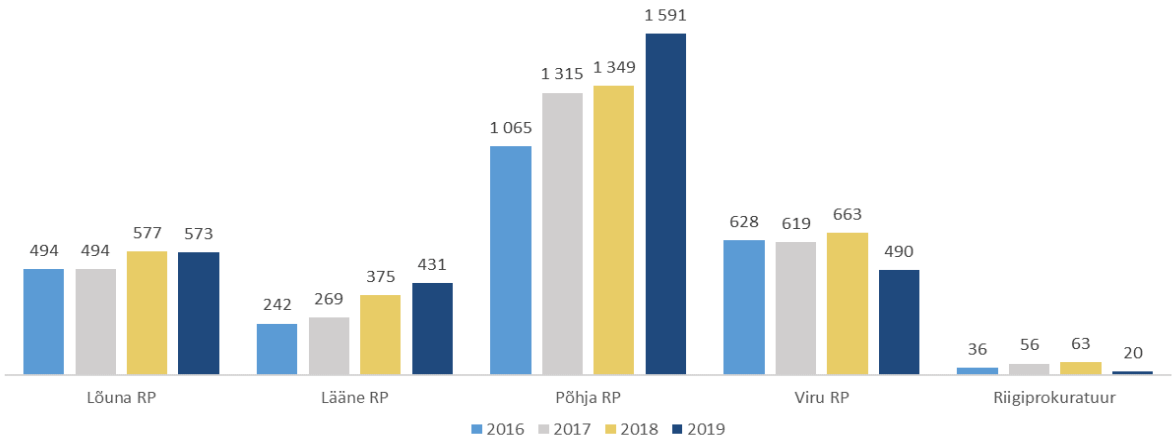

Joonis 7. Isikute arv prokuratuuris olevates kriminaalasjades ringkondade lõikes, 2016 – 2019

4. ALAEALISTE MENETLUSPIKKUS

Lõpliku menetlusotsuse saanud alaealisi oli 2019. aastal **971** ehk 5% võrra enam kui aasta varem (2018 — 924).

[3] Kõik prokurörid tööl vähemalt 10 kuud (213 tööpäeva), k.a eriprokurörid

Võrreldes 2018. aastaga **ei ole oluliselt muutunud 3 kuu jooksul tehtud lõplike menetlusotsuste osatähtsus koguarvust** — 643 (**66%**) alaealise suhtes tegi prokuratuur menetlusotsuse kuni 3 kuu jooksul alates esimesest ülekuulamisest (2018 — 569/62%) (joonis 8).

Joonis 8. Menetletud alaealiste arv ja menetluspikkus, 2016-2019

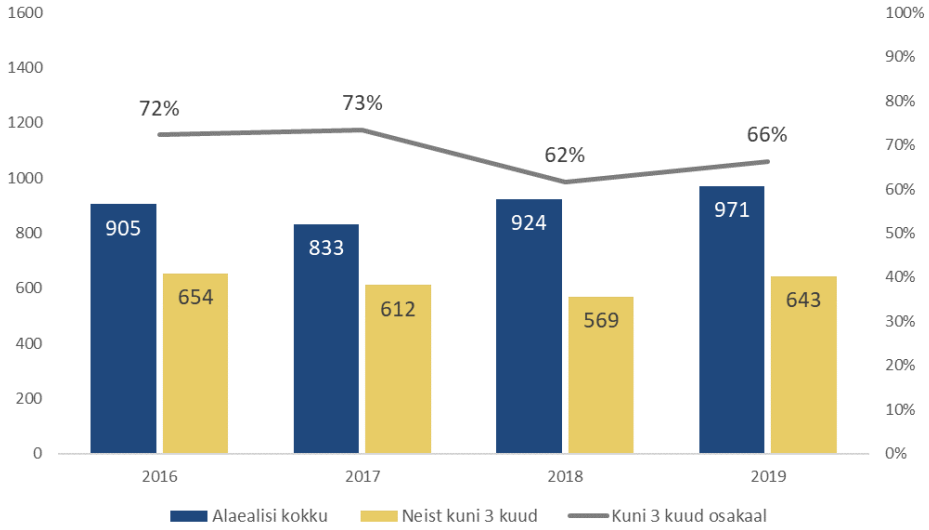

Kuni 90 päevaga menetlusotsuse saanud alaealiste osakaal oli 2019. aastal kõige kõrgem **Viru RP-s** (**72%** — mis on aastaga oluline muutus, kuna aasta varem oli Viru RP piirkondadest 58%-ga viimane). Kuni 90 päevaga menetletud alaealiste osatähtsus on suurenenud kõigis ringkonnaprokuratuurides — kõige enam Viru RP tegevuspiirkonnas (2019 — 72%, 2018 — 58%), v.a Lääne RP, kus 3 kuuga menetletute osakaal jäi samaks (66%).

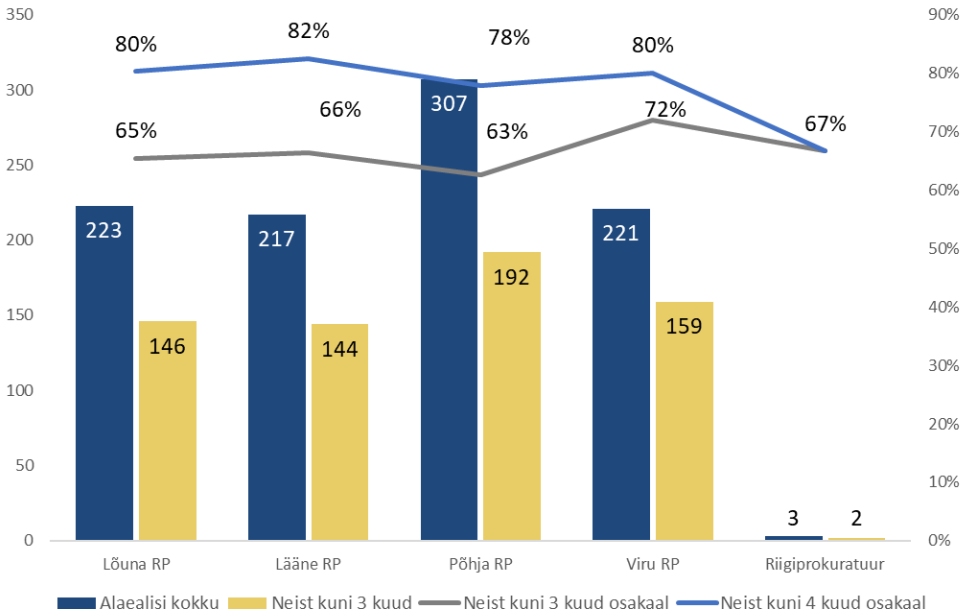

Joonis 9. Alaealiste menetluspikkus piirkondade kaupa, 2019

Keskmiselt viidi menetlus laste osas läbi **89 päevaga**, mis on võrreldav eelneva aastaga, kuid 19 päeva kauem kui 2017. aastal (2018 — 87, 2017 — 70) (tabel 10).

Tabel 10. Alaealiste keskmine menetluspikkus, 2018-2019

	2018	2019
Lõuna RP	84	93
Lääne RP	84	78
Põhja RP	89	93
Viru RP	89	91
Riigiprokuratuur		70
Kokku	**87**	**89**

5. MÕISTLIK MENETLUSAEG

5.1 Menetluse lõpetamine seoses mõistliku menetlusaja möödumisega

2019. aastal lõpetati ühe isiku suhtes üks Põhja RP menetluses olnud kriminaalasi mõistliku menetlusaja möödumise tõttu (KrMS § 205[2]). Selles kriminaalasjas (14230101040) oli tegemist Soome kodanikuga ning kriminaalmenetlus oli lahendi tegemise ajaks väldanud üle 6 aasta ja 4 kuu.

Perioodil viidi lõpule 34 (2018:46, 2017:60) kriminaalmenetlust (sh Põhja RP 20, Viru RP 7, Lõuna RP 5 ja Lääne RP 2) 46 (2018:53, 2017:64) kahtlustatava suhtes, kus menetlus kestis üle 4 aasta. Jätkuvalt tuleb märkida, et kriminaalmenetlustest pea pooled (15) tuli lõpetada KrMS § 199 lg 1 p-de 1 või 2 tunnustel, sest põhjuseks oli asjaolu, et kahtlustatav oli aastaid tagaotsitav, aga kontrollimisel selgus, et isiku kõrvalehoidumine oli tõendamata või ei olnud tema tegevuses kuriteo koosseisu. Kohtusse saadeti 12 kriminaalasja ja 3 asjas kohaldati otstarbekusest lõpetamist.

Seisuga 31.12.2019 oli aktiivses menetluses 8 (2018:5, 2017:5) kriminaalasja, kus kahtlustatavad on menetluses üle nelja aasta (6 Põhja RP, 1 Lõuna RP ja 1 Viru RP).

5.2 Üle 2 aasta menetluses olnud kriminaalasjad

2020. aasta 14. jaanuari seisuga oli kohtueelses menetluses **290 üle 2 aasta kestnud** kahtlustatavaga kriminaalasja (2019 – 264) (joonis 10).

Laias laastus jagunevad üle 2 aasta kestnud menetlused võrdselt pooleks: 2 kuni 3- ja üle 3 aasta. Kuni 3 aastat kestnud menetlused moodustasid ligi poole (45%) üle 2 aasta kestnud kahtlustatavaga menetlustest kokku.

Joonis 10. Üle 2 aasta menetluses olnud kriminaalasjad, 2017-2019

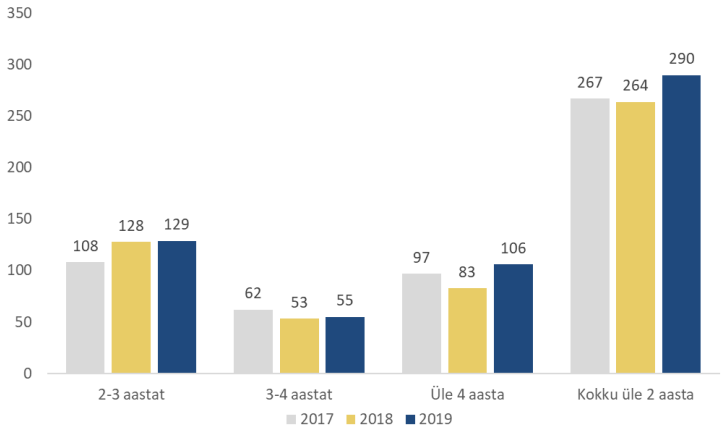

Kõige rohkem oli üle 2 aasta menetluses oleva kahtlustatavaga asju **Põhja RP-s** (130), kus selliste kriminaalasjade arv kasvas aastaga 7% võrra, eelkõige suurenes 3-4 aastat kestnud asjade arv (+18%) (joonis 11). Arvuliselt suurenes üle 2 aasta menetluses oleva kahtlustatavaga arv kõige enam **Lõuna RP-s** (+27%) ning Riigiprokuratuuris oli 2019. aasta lõpu seisuga üle 2 aasta kestnud menetlusi kolm korda rohkem kui 2018. aasta lõpus (2018 – 5, 2019 – 15).

Lääne Ringkonnaprokuratuuris vähenes üle 2 aasta kestnud menetluste arv 17% ja Viru Ringkonnaprokuratuuris 12% võrra.

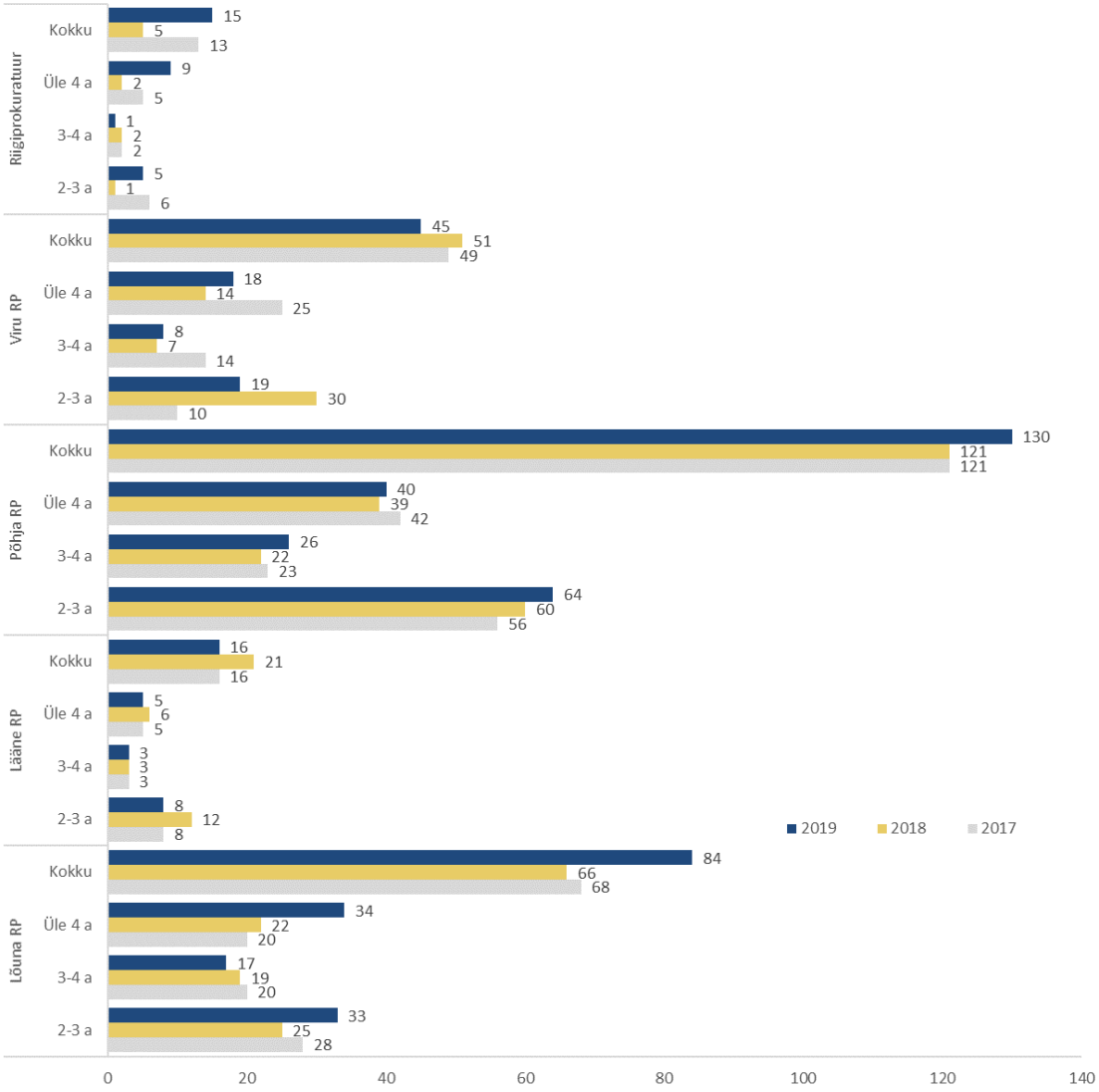

Joonis 11. Üle 2 a menetluses asjade arv prokuratuuri tööpiirkonna järgi, 2017-2019

6. JÄLITUSTEGEVUS

2019. aastal anti jälitustoiminguteks **kokku 1729 luba**, (neist **prokuratuur 1003** ning kohus 726 jälitusluba, sh ühes loas võib olla mitu toimingut) kokku **4561 jälitustoiminguks** (esmakordsed toimingud, pikendamised). 2018. aastal andis prokuratuur 1085 ja kohus 810 luba — kokku 4584 jälitustoiminguks.

Jälituslube allkirjastasid 2019. aastal **100 prokuröri** (2018 — 94).

Prokuratuur ja kohtud andsid 2019. aastal **esmakordseteks toiminguteks 2915 luba** (toimingute arv taotlustes, v.a pikendamised), 2018. aasta oli neid 2980 (joonis 12). Kõige enam esmakordseid lube anti varjatud jälgimiseks, telefonide pealtkuulamiseks ja muu teabe salajaseks pealtkuulamiseks ja -vaatamiseks — kokku 75% kõigist esmakordsetest toimingutest.

Täiendavalt andis prokuratuur loa jälitustoimingu pikendamiseks või taotleti kohtult jälitustoimingu läbiviimise pikendamist kokku 1646 toiminguks.

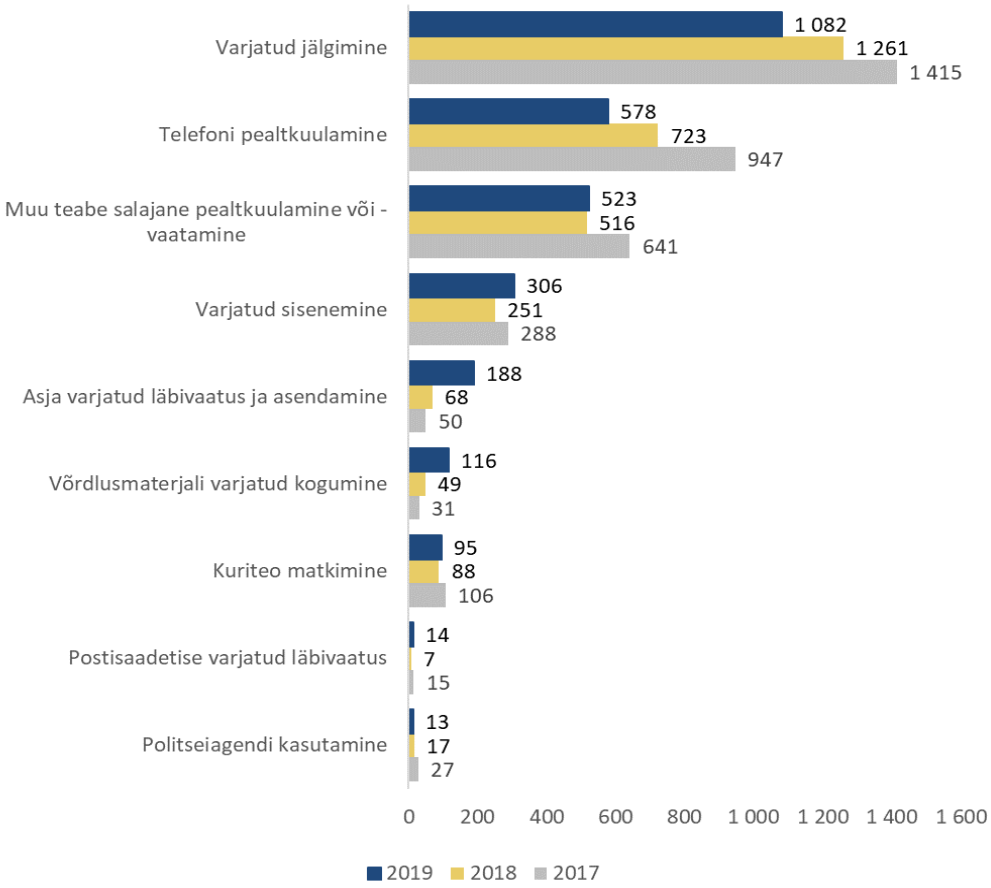

Joonis 12. Esmakordsed prokuratuuri poolt antud load ning kohtule esitatud taotlused (toimingute arv lubades ja taotlustes), 2017-2019

Kõige „populaarsemad“ jälituse paragrahvid on seotud narkootikumide, maksupettuste, korruptsiooni ja kuritegelike ühendustega ehk KarS § 184, järgnevad § 389[1], § 294 ja § 255.

Võrreldes eelmise aastaga kasvas prokuratuuri lubade arv **asja varjatud läbivaatamiseks ja asendamiseks** (164%) ning võrdlusmaterjali varjatud kogumiseks (116%) (tabel 11).

Tabel 11. Load ja taotlused (luba antud) jälitustoiminguteks (toimingute arv), 2018-2019

	Esmakordne		Korduvtaotlus		Kokku		Muutus	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019	+/-	%
Kohus	**1 585**	**1 516**	**952**	**904**	**2 537**	**2 420**	**-117**	**-5%**
Kuriteo matkimine	88	95	36	53	124	148	**24**	**19%**
Muu teabe salajane pealtkuulamine või -vaatamine	516	523	349	318	865	841	**-24**	**-3%**
Postisaadetise varjatud läbivaatus	7	14	0	2	7	16	**9**	**129%**
Telefoni pealtkuulamine	723	578	388	329	1 111	907	**-204**	**-18%**
Varjatud sisenemine	251	306	179	202	430	508	**78**	**18%**
Prokuratuur	**1 395**	**1 399**	**652**	**742**	**2 047**	**2 141**	**94**	**5%**
Asja varjatud läbivaatus ja asendamine	68	188	39	95	107	283	**176**	**164%**
Politseiagendi kasutamine	17	13	3	4	20	17	**-3**	**-15%**
Varjatud jälgimine	1 261	1 082	579	586	1 840	1 668	**-172**	**-9%**
Võrdlusmaterjali varjatud kogumine	49	116	31	57	80	173	**93**	**116%**
Üldkokkuvõte	**2 980**	**2 915**	**1 604**	**1 646**	**4 584**	**4 561**	**-23**	**-1%**

Kohus jättis 2019. aastal prokuratuuri poolt jälitustoimingu tegemiseks **esitatud taotlustest täielikult rahuldamata 30 taotlust 99 toimingu osas** (2018 — 18 taotlust 65 toimingu osas), sellest 21 (77 toimingut) olid **Viru RP**, 8 (16 toimingut) Lääne RP ja 1 (6 toimingut) Lõuna RP taotlused (tabel 12).

Tabel 12. Kohtule esitatud jälitustoimingu taotluste täielikult rahuldamata jätmine (toimingute arv), 2017-2019

	2017	2018	2019
Kuriteo matkimine	1	7	5
Muu teabe salajane pealtkuulamine või -vaatamine	14	26	28
Postisaadetise varjatud läbivaatus	1		
Telefoni pealtkuulamine	13	26	40
Varjatud sisenemine	4	6	26
Kokku	**33**	**65**	**99**

Prokuratuuri poolt antud load olid seotud **294** erineva kriminaalasjaga (2018 — 363) (joonis 13). Piirkondade lõikes jälitustoimingutega seotud kriminaalasjade arv vähenes kõigis piirkondades, v.a Lõuna RP ja Riigiprokuratuur.

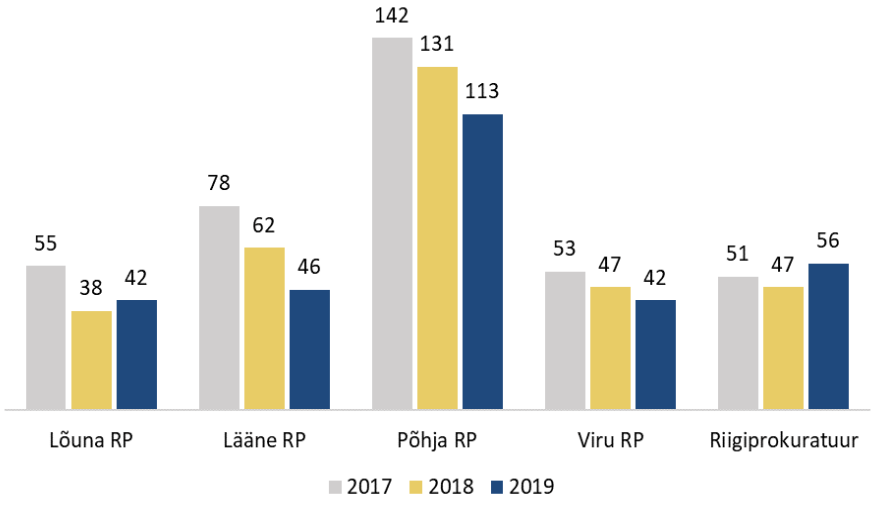

Joonis 13. Kriminaalasjade arv, milleks prokuratuur andis jälitusloa, 2017-2019

2019 esitati kohtule taotlusi isikutele **jälitustoimingust teavitamise edasilükkamiseks** KrMS § 126[13] lg 4 alusel 47 ja seda 116 isiku suhtes (2018 – 314 isikut) (tabel 13). Taotlus rahuldati 108 isiku suhtes. Kõige rohkem taotlusi esitati Viru RP-st (13 taotlust vastavalt 22 isiku suhtes).

Tabel 13. Taotlused § 126[13] lg 4, 2018-2019

	Kantud taotlused kokku	Taotluste Isikute arv	Kohtumääruste Isikute arv 2019	Kohtumääruste Isikute arv 2018
Riigiprokuratuur	12	35	35	127
Põhja Ringkonnaprokuratuur	6	15	15	59
Lõuna Ringkonnaprokuratuur	6	26	26	47
Lääne Ringkonnaprokuratuur	10	18	13	14
Viru Ringkonnaprokuratuur	13	22	19	48
Kokku	**47**	**116**	**108**	**295**

7. VAHISTAMINE

Vahistatute arv, mis peale KrMS muudatuste jõustumist 2016. aasta septembris mõne kuu jooksul kiiresti vähenes, on jäänud 500-600 vahele. 1. jaanuaril 2020 oli **vahistatuid 495**[4] ehk 10% võrra vähem kui aasta varem (01.01.2019 — 552).

Kohtueelses menetluses viibis (01.01.2020) vahi all **225 isikut** ehk 45% kõigist vahistatutest. Võrreldes möödunud aastaga on kohtueelses menetluses vahi all viibijate isikute arv ja osakaal mõnevõrra kasvanud — 2018. aastal oli kohtueelses menetluses vahistatute arv 200 ehk 36% kõikidest vahistatutest.

Kuni 2 kuud kohtueelses menetluses vahi all viibinute osakaal on võrreldes eelmise aastaga oluliselt **vähenenud** ehk **vahi all viibimise aeg on pikenenud** — enam kui pool (66%) kohtueelse menetluse vahistatutest olid kinnipidamisasutuses viibinud üle kahe kuu (01.01.2020 — 32% ehk olukord on põhimõtteliselt vastupidine) (tabel 14).

Alates 01.09.2016 ei või kohtueelses menetluses esimese astme kuriteos kahtlustatav ega süüdistatav olla vahistatud üle kuue kuu ning teise astme kuriteos kahtlustatav ega süüdistatav üle nelja kuu. 1.01.2020 seisuga oli **kohtueelses menetluses üle nelja kuu vahi all viibinud** isikuid 18 ehk 8% kõigist kohtueelseks menetluseks vahistatutest (2018 — 18/9%). Pooled (8) üle 4 kuu vahistatutest viibisid vahi all narkokuriteo kahtlusega.

Alates 01.09.2016 võib **alaealist** isikut kohtueelses menetluses hoida vahi all kuni kaks kuud. Isikuid, kes vahistati alaealisena (kuni 18-aastaseks saamiseni), viibis 1.01.2020 kohtueelses menetluses vahi all 7 (01.01.2019 — 3). Muuhulgas oli 2 alaealist kahtlustatavad mõrvas ja 2 röövimises.

Tabel 14. Kohtueelses menetluses vahi all viibivate isikute seni vahi all viibitud aeg, 2017-2019 aasta lõpu seisuga

	2017	**2018**	**2019**
Kuni 2 kuud	116	136	76
2-4 kuud	60	46	131
Üle 4 kuu	20	18	18
Kokku	**196**	**200**	**225**

[4] S.h vahistatud, kes kannavad samaaegselt vangistust. Üks isik oli vahistatud kahes erinevas krim.asjas

Jätkuvalt moodustavad kõige suurema osa vahistatutest **narkokuritegudes** kahtlustatavad ja süüdistatavad (27%). Suurenenud on raskete eluvastaste kuritegude tõttu vahistatute osatähtsus (tabel 15).

Tabel 15. Vahi all viibivate (nii kohtueelses kui kohtumenetluses) isikute kuriteokvalifikatsioonid, 2017-2019

Vahistatud kuriteoliigi alusel	Kuritegu	Isikud 11.01.2017	%	Isikud 31.12.2018	%	Isikud 01.01.2020	%
§ 113, 114, 118	Tapmine, mõrv, raske tervisekahjustus	65	12%	61	11%	58	12%
§ 183-190, 392	Narkokuriteod	157	30%	148	27%	134	27%
§ 141-146	Seksuaalkuriteod	20	4%	18	3%	25	5%
§ 200, 214	Röövimine või väljapressimine	50	10%	43	8%	35	7%
§ 115-117, 119, 120-136, 263, 274	Muu isikuvastane kuritegu	47	9%	78	14%	94	19%
§ 199	Vargus	109	21%	103	19%	63	13%
§ 201-213, 215-217[2]	Muu varavastane kuritegu	18	3%	17	3%	13	3%
	Muud kuriteod	54	10%	78	14%	73	15%
	Kvalifikatsioon teadmata	1	0%	6	1%	0	0%
Kokku		**521**	**100%**	**552**	**100%**	**495**	**100%**

8. TÖÖKOORMUS

Vaadeldud perioodil oli vähemalt 10 kuud tööl 112 prokuröri (2018 — 132). Oluline erinevus võrreldes eelneva aastaga on põhjustatud eelkõige prokuröride aktiivse liikumisega ringkondade ja ametikohtade vahel.

Keskmiselt menetles 2019. aastal vähemalt 10 kuud ringkonnaprokuratuuris töötanud prokurör ühes kuus lõpuni **7,7 kahtlustatavat** (2018 — 6,3). Eesti keskmisest vähem menetleti kahtlustatavaid ainult Lõuna ja Põhja RP-s. Kõige enam kriminaalasju ühe prokuröri kohta kuus jõudis lõpliku menetlusotsuseni **Viru RP-s** (**9,7**) (joonis 14).

Võrreldes eelmise aastaga menetleti 2019. aastal kõigis ringkondades rohkem inimesi prokuröri kohta, sh Viru RP-s menetleti rohkem keskmiselt 3 isiku võrra.

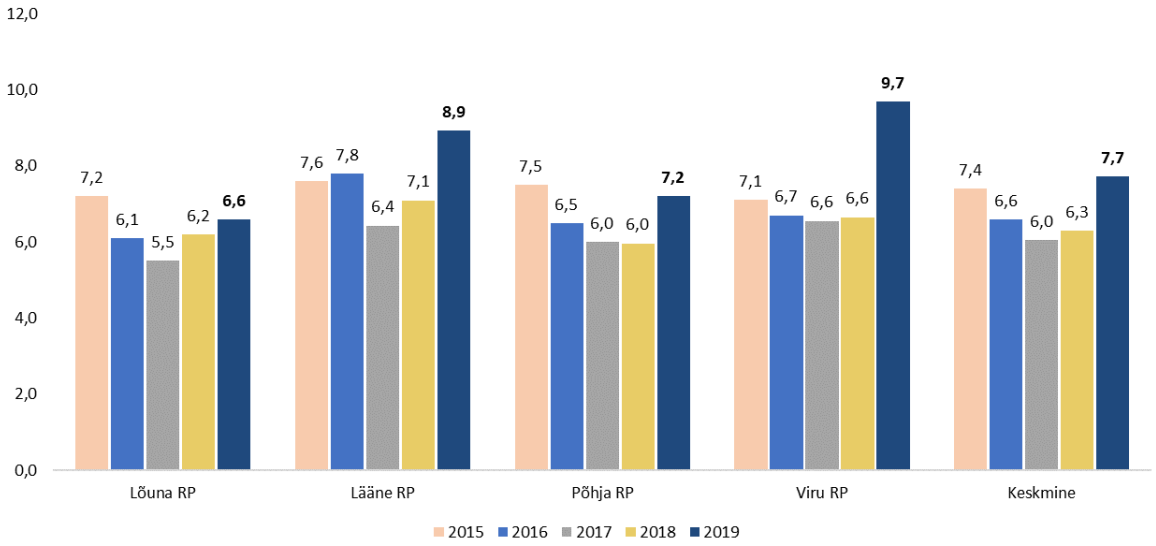

Joonis 14. Keskmine töökoormus prokuröri kohta ühes kuus, 2015–2019

Abiprokurörid tegid 2019. aastal lõpliku menetlusotsuse keskmiselt **141 isiku suhtes** (2018 — 125). Kõige kõrgem oli lõpliku menetlusotsuse saanud isikute arv abiprokuröri kohta Lääne ja Viru piirkonnas, seejuures **Lääne RP-s** menetlesid abiprokurörid võrreldes eelmise aastaga keskmiselt 58 inimest abiprokuröri kohta rohkem. Lõuna RP-s menetleti abiprokuröri kohta keskmiselt 122 isikut, mida on 17 isiku võrra vähem kui eelmisel aastal samal ajal (joonis 15).

Ringkonnaprokurörid menetlesid keskmiselt **45** isikut, (2018 — 38). Sarnaselt 2018. aastale menetleti kõige rohkem isikuid ringkonnaprokuröri kohta **Lääne RP-s** (2019 — 54, 2018 — 41). Samas Viru RP-s menetleti keskmiselt 37 isikut ringkonnaprokuröri kohta.

Vanemprokuröride keskmine menetletud isikute arv on aasta varasemaga võrreldes 9 inimese võrra suurenenud (2019 — 24) ning jätkuvalt oli see kõrgeim **Lääne** piirkonnas (60) ehk ligi kaks korda rohkem kui eelneval aastal.

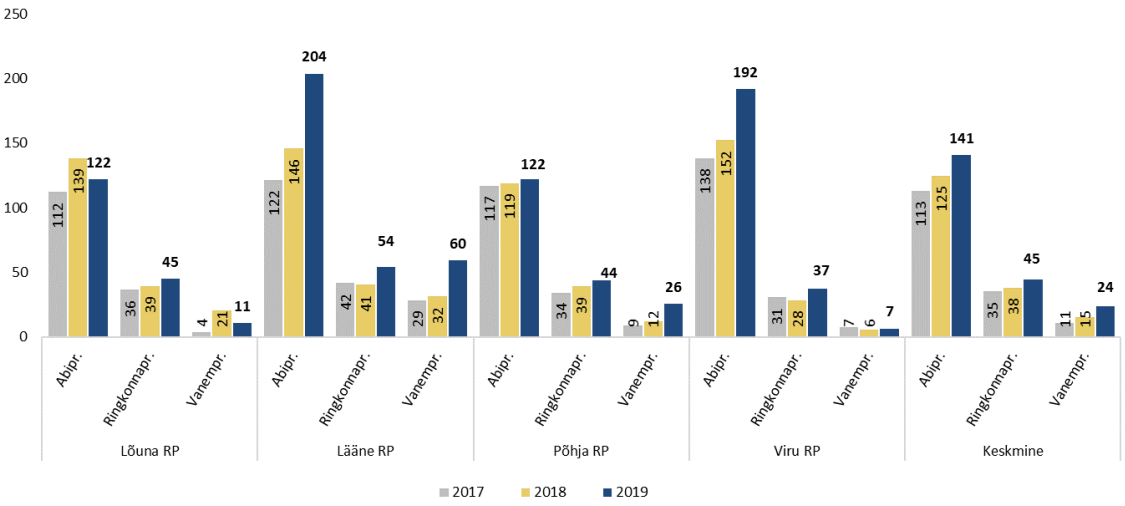

Joonis 15. Keskmine lõpliku menetlusotsuse saanud isikute arv prokuratuuride ja prokuröride lõikes, 2017-2019

9. KONFISKEERIMINE

2019. aastal konfiskeeriti[5] 334 kriminaalasjas **kriminaaltulu 3 962 163 euro** väärtuses (tabel 16). Kõige enam vara konfiskeeriti Riigiprokuratuuri menetlustes (1 666 316 eurot). Võrreldes 2018. aastaga konfiskeeriti 79% võrra enam kuritegelikku vara.

Suurim konfiskeeritud summa oli 1 430 00 eurot (vendade Kärbergide narkomüügiga seotud kriminaalasi). Enam kui 100 000 eurot konfiskeeriti viies kriminaalasjas.

Tabel 16. Konfiskeeritud vara, 2016–2019

	2016		2017		2018		2019	
	Kriminaalasjade arv	Konfiskeeritud vara väärtus	Kriminaalasjade arv	Konfiskeeritud vara väärtus	Kriminaalasjade arv	Konfiskeeritud vara väärtus	Kriminaalasjade arv	Konfiskeeritud vara väärtus
Lõuna RP	20	90 142	16	273 631	17	342 167	37	120 272
Lääne RP	12	65 619	22	57 073	22	53 203	35	227 775
Põhja RP	83	833 161	89	998 985	76	935 724	217	1 384 909
Viru RP	27	298 283	28	743 421	43	337 286	10	562 891
Riigiprokuratuur	17	688 959	25	1 434 278	15	542 681	35	1 666 316
Kokku	**159**	**1 976 164**	**180**	**3 507 388**	**173**	**2 211 061**	**334**	**3 962 163**

Konfiskeeritud vara väärtus oli möödunud aastaga võrreldes oluliselt suurem Lääne RP-s ja Riigiprokuratuuris, samas Lõuna RP konfiskeerimisega kriminaalasjade arv suurenes ligi kaks korda võrreldes eelmise aastaga, kuid konfiskeeritud summa oli ligi kolm korda väiksem (joonis 16).

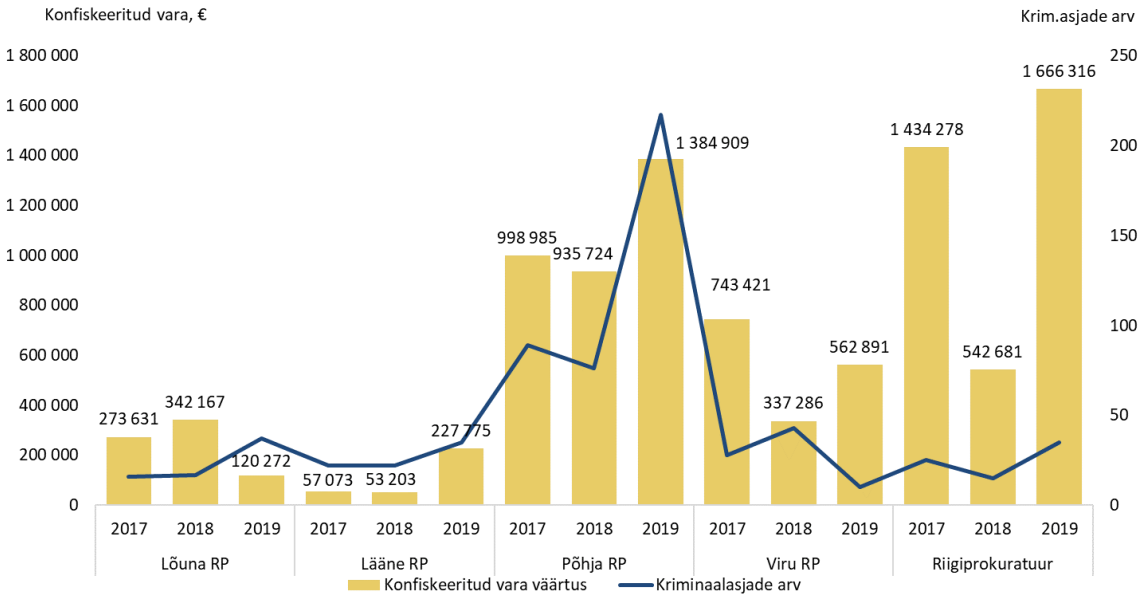

Joonis 16. Konfiskeeritud vara ja konfiskeerimisega seotud krim.asjade arv ringkondade lõikes, 2017-2019

- **Tsiviilhagide rahuldamiseks** mõisteti välja **2 895 973 eurot** (2018 — 549 866 eurot) (s.t varaga tagatud summad).
- **Laekumata asenduskonfiskeerimisi** oli 1 180 491 euro eest (2018 —430 010 eurot).
- Lisaks hüvitati menetluse kestel **vabatahtlikult** 462 172 eurot (2018 — 2 148 490 eurot).

[5] Arvestatud on selliseid konfiskeerimisi, mille puhul vara oli reaalselt olemas või nõue tagatud. Ei sisalda laekumata asenduskonfiskeerimisi.

Kohus konfiskeeris 2019. aastal joobes juhtidelt **166 sõidukit** (2018 — 162) ehk konfiskeeritud sõidukite arv ei ole võrreldes 2018. aastaga oluliselt muutunud. Võrreldes eelneva aastaga konfiskeeriti rohkem sõidukeid Põhja ja Viru RP-s (joonis 17).

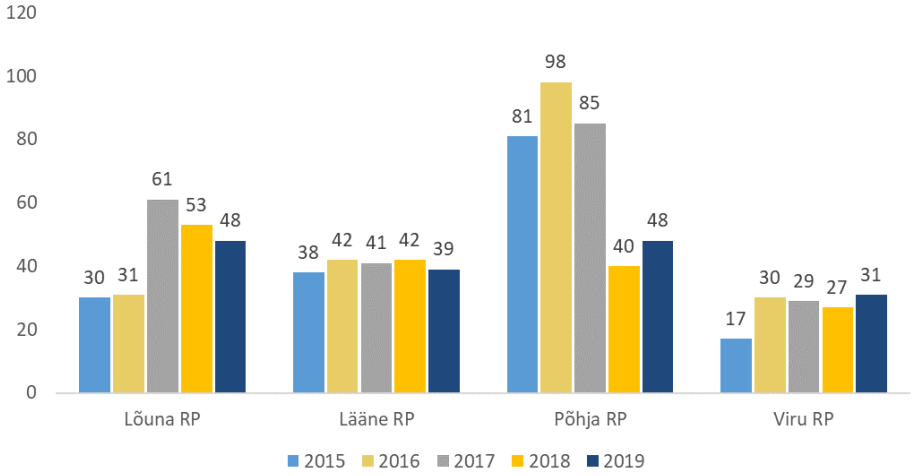

Joonis 17. Mootorsõidukite konfiskeerimine 2015–2019

10. KURITEGEVUSVASTASE TEGEVUSE PRIORITEETIDE ARUANNE[6]

10.1 Alaealiste vastane seksuaalkuritegevus

Ohvristamise lõpetamine (kuritegude avastamine) eelkõige kontaktsetes kuritegudes võimalikult paljude laste jaoks

Kontaktsetes kuritegudes süüdistuse saanud inimeste arv kasvab võrreldes eelnenud aastaga. Hinnatakse KarS §141 lg 2 p 1 ning lapskannatanuga KarS §-d143, 144 ja 145

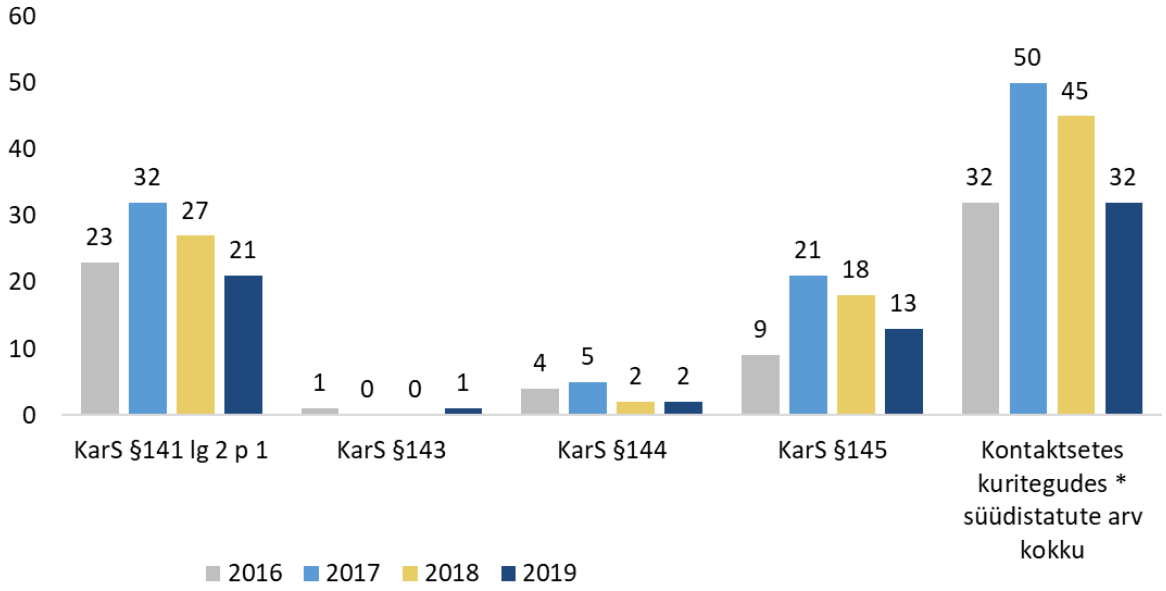

Joonis 18. Süüdistuse saanud isikute arv, 2016-2019[7]

[6] Aruandlus lähtub riigi peaprokuröri 11.04.2018 käskkirjast nr RP-1-1/18/11.

[7] Süüdistatute arv kokku ei võrdu ridade summaga ning juhul, kui isik on ühe kriminaalasja raames saanud süüdistuse erinevate asjaomaste paragrahvide alusel, on teda arvestatud ühekordselt.

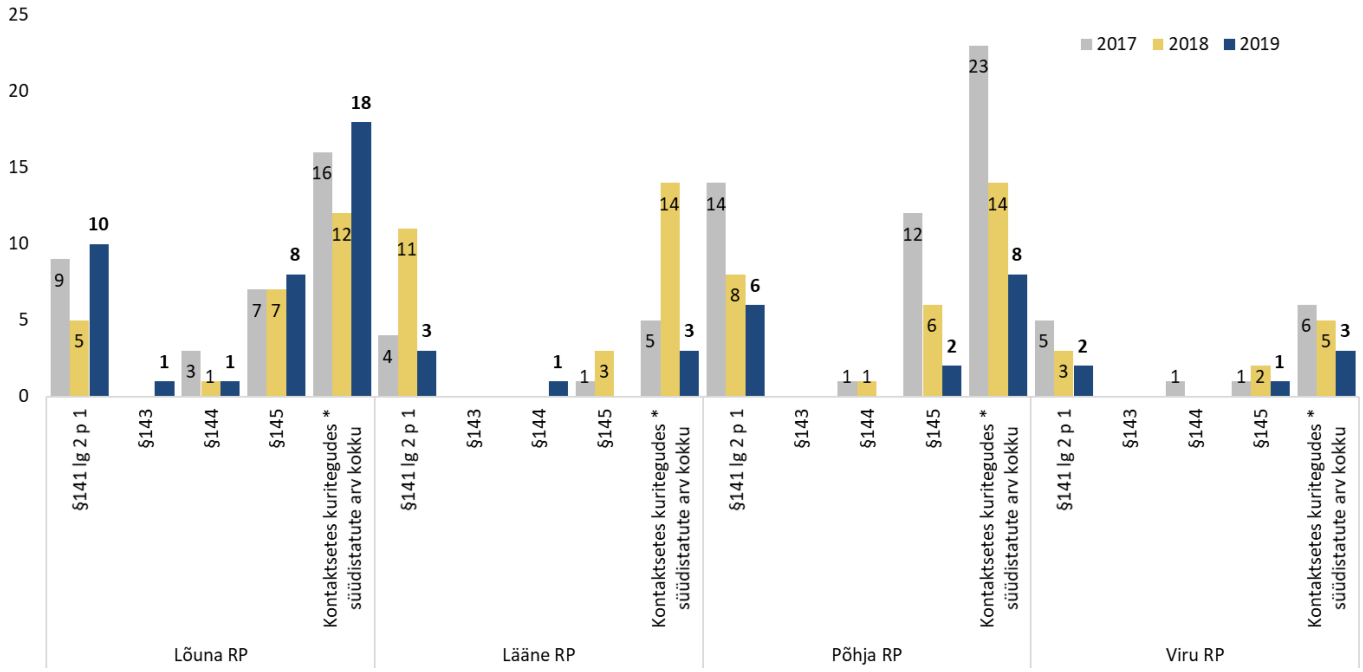

Joonis 19. Süüdistuse saanud isikute arv piirkondade lõikes, 2017-2019

10.2 Kiire kohtueelne menetlus alaealiste poolt toime pandud kuritegudes

Kiire reageerimine toimepandud teole, abivajaduse hindamine ning vastavate meetmete kasutuselevõtt

80% alaealistest kahtlustatavatest menetletakse vähem kui 3 kuuga

2019. aastal menetleti vähem kui 3 kuuga **66% alaealistest** (2018 — 62%).

Joonis 20. Alaealiste menetluspikkus, 2016-2019

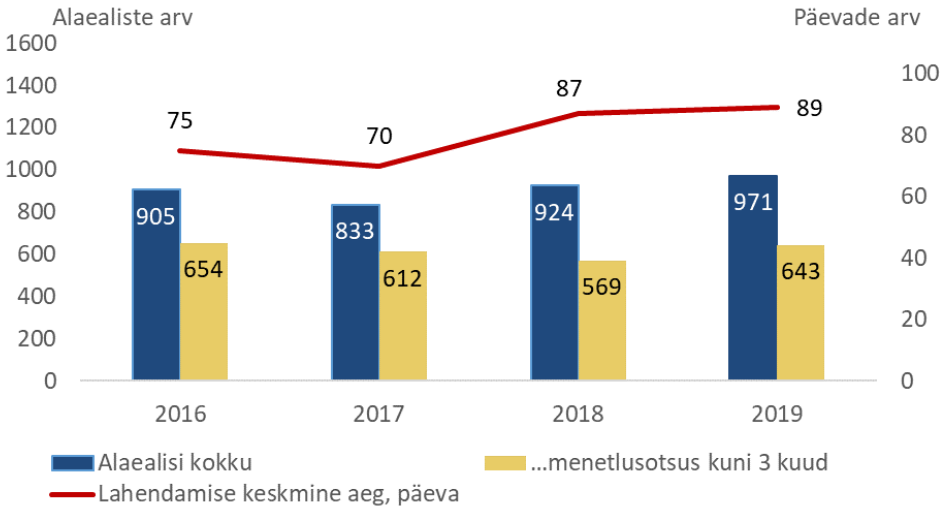

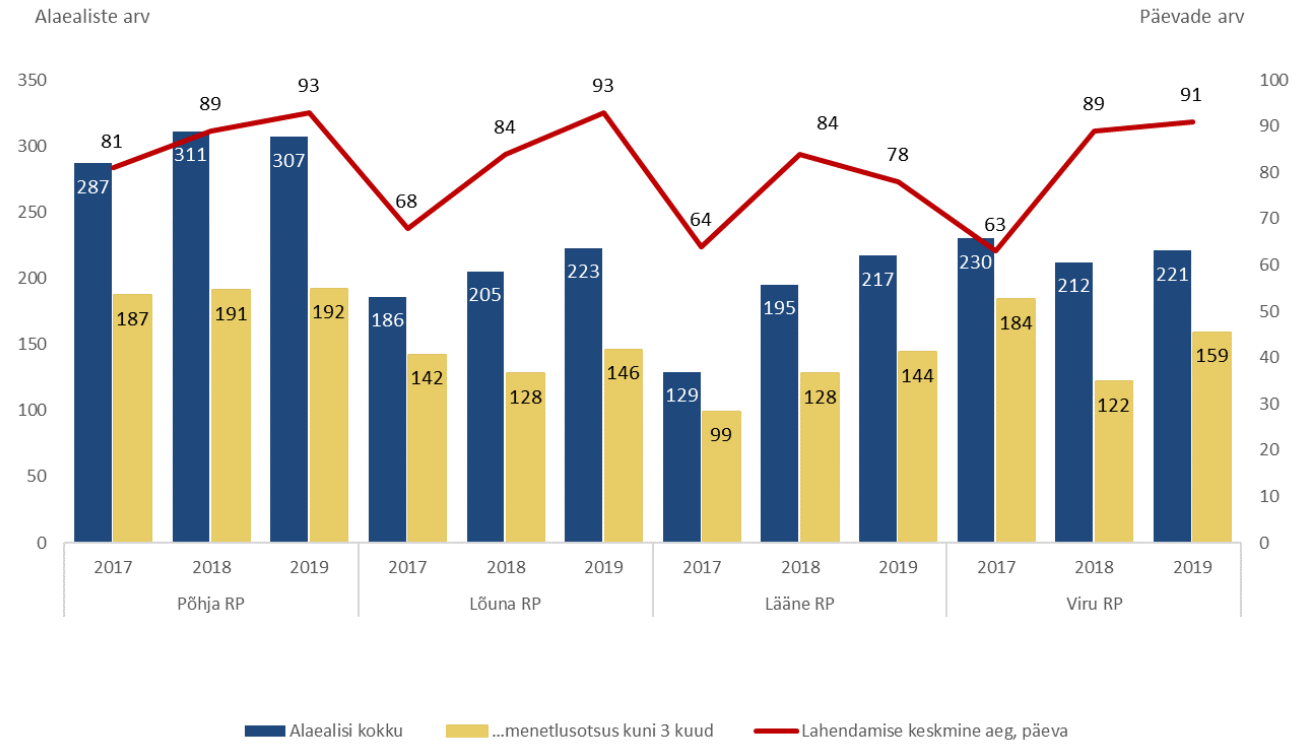

Joonis 21. Alaealiste menetluspikkus piirkondade lõikes, 2017-2019

10.3 Kiire kohtueelne menetlus alaealiste vastu toime pandud isikuvastastes kuritegudes

Kiire menetlusega tagatakse alaealise kannatanu turvalisus ja turvatunne ning vajalike abimeetmeteni iõudmine

80% alaealise kannatanuga KarS § 121 lg 2 p 2 kriminaalasjadest menetletakse vähem kui 3 kuuga

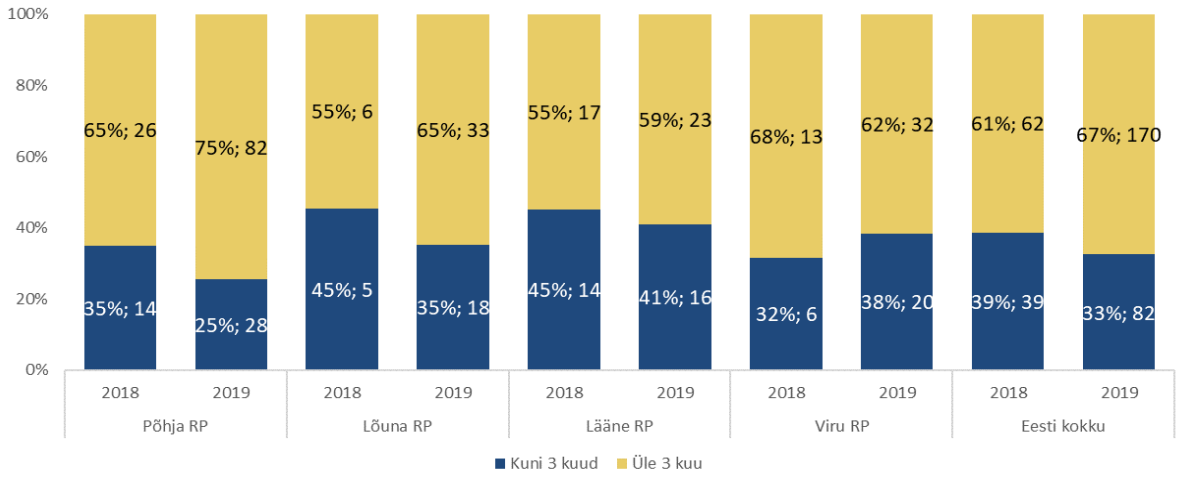

Joonis 22. Alaealise kannatanuga isikuvastased kuriteod, 2018 – 2019

10.4 Perevägivald

Lastega seotud perevägivallakuritegude menetluse ajal on lastele tagatud turvalisus ja turvatunne; iga lapse abivajadust hinnatakse ning tehakse piisavad sammud vajaliku abi tagamiseks

Perevägivallaohvritele on tagatud toetav kohtlemine, kiire menetlus, kaitsemeetmete kasutamine ning koostöö partneritega lähtuvalt ohvri abivajadusest

Ühe nädalaga lõpliku menetlusotsuseni jõudvate KarS § 121 lg 2 p 2 kriminaalasjade osakaal kasvab

Lähenemiskeeldude rakendamine kasvab kõikide kuritegude puhul

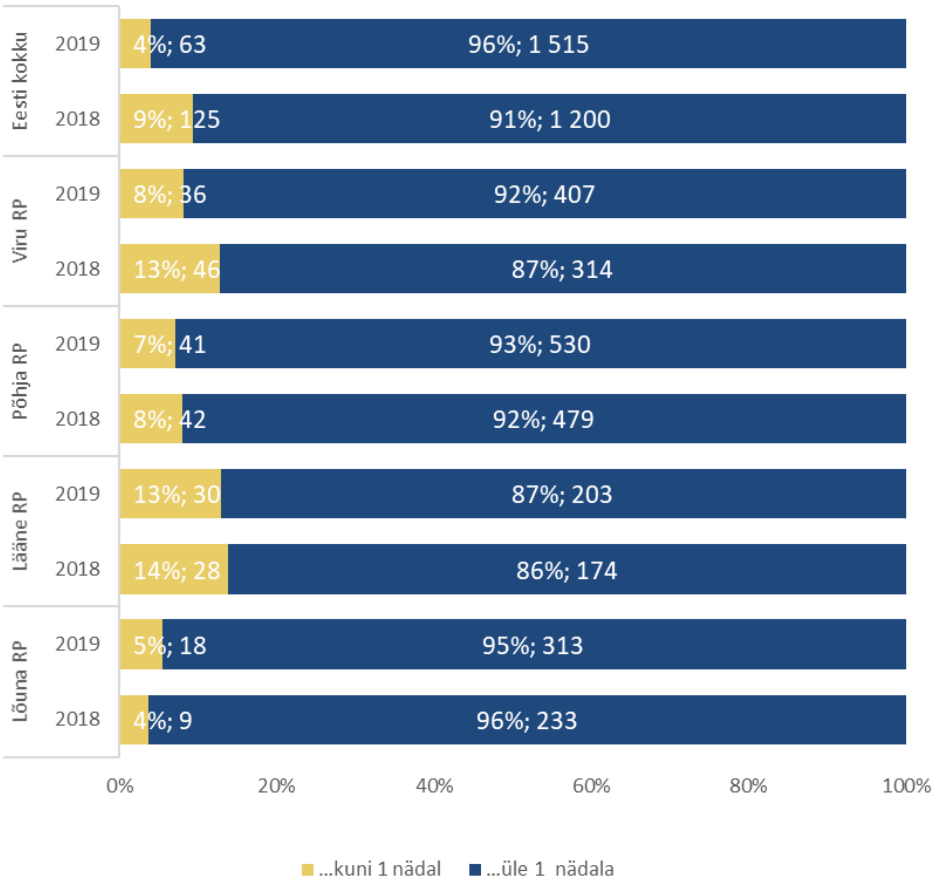

Joonis 23. Ühe nädalaga lõpliku menetlusotsuseni jõudnud kriminaalasjad (KarS § 121 lg 2 p 2 kuritegudes), 2018-2019

Tabel 17. Ajutise lähenemiskeelu kohaldamise määruste arv piirkondade lõikes, 2017–2019

	2017	2018	2019
Harju Maakohus	3	13	11
Pärnu Maakohus	4	9	5
Tarut Maakohus	9	6	10
Viru Maakohus	6	22	21
Kokku	**22**	**50**	**47**

10.5 Raske korruptsioon[8]

Vähendada korruptsiooni läbi kuritegude avastamise ja sellega seoses tabamisriski suurendamise prioriteetsetes valdkondades ning kriminaaltulu konfiskeerimise

Korruptsiooniga seotud kriminaalasjade arv, kus on konfiskeeritud kriminaaltulu, kasvab

Kohtusse saadetud kriminaalasjade arv prioriteetsetes korruptsiooniasjades

2019. aastal saadeti prokuratuuri poolt kohtumenetlusse kokku 12 prioriteetset korruptsioonikuriteona käsitletavat kriminaalasja (tabel 17) ehk sama palju kui 2018. aastal. Kõige enam saadeti prioriteetseid kriminaalasju kohtusse Lõuna RP-s (5 tk), Lõuna RP-le järgnesid Lääne RP (3 tk), Riigiprokuratuur (2 tk), Viru RP ja Põhja RP-s kummaski 1 menetlus.

Arvestades aga **Lõuna** ja **Lääne RP** aktiivsust korruptsioonikuritegude menetlemisel on põhjendatud arvamus, et ka Põhja RP ning Viru RP tööpiirkonnas võidakse korruptsioonikuritegusid toime panna enamal määral.

Tabel 18. Kohtusse saadetud füüsilised ja juriidilised isikud, 2017-2019

	2017	2018	2019
Lõuna RP	2	2	5
Lääne RP	4	3	3
Põhja RP	3	3	1
Viru RP	2	0	1
Riigiprokuratuur	2	4	2
Kokku	**13**	**12**	**12**

Aususe kohustuse rikkumisega seotud kuritegudest sai 2019. aastal vaieldamatult suurimat tähelepanu toimingupiirangute rikkumisega seonduv. Eelnev on tingitud mitmest olulisest ning suurt avalikku

[8] Raske korruptsioonina on käsitletavad ametiisiku poolt oma ametiseisundi ärakasutamisel ja erasektoris toime pandavad kuriteod, mis on toime pandud kolme või enama isiku poolt või osalusel; ametiisiku või erasektoris tegutseva isiku eeldatav korruptiivne tulu on suurem kui olulise kahju määr (ületab 4000 eurot); korruptsiooniohtlike tehingute käive või eeldatavalt tekitatud kahju on suurem kui KarS-is ette nähtud suure kahju määr (ületab 40 000 eurot); teo toimepanijaks on kriminaalmenetlust läbiviiv ametiisik, kohtunik, prokurör, kõrgem uurimisametnik (sh PPV § 50 lg 1-4 tase jt sama taseme muu uurimisasutuse või julgeolekuasutuse ametnikud), Vabariigi President, Riigikogu liige, Vabariigi Valitsuse liige, põhiseadusliku institutsiooni juht, valitsusasutuse juht, avalik-õigusliku juriidilise isiku juht, riigi osalusega äriühingu juht või kohaliku omavalitsuse juht.

tähelepanu saanud kriminaalmenetlusest. Suurt tähelepanu on saanud Viru Ringkonnaprokuratuuri menetluses olnud kriminaalasi nr **19740000061** (**A. Voronovi** jt kriminaalasi), samuti Lõuna Ringkonnaprokuratuuri menetluses olev kriminaalasi nr **16913000074** (**V. Semilarski** jt kriminaalasi).

A. Voronovile heideti ette KarS § 294 lg 2 p-de 2 ja 4, § 300 lg 2 ja § 301 lg 2 järgi kvalifitseeritavate kuritegude toimepanemist. Süüdistuse kohaselt sai A. Voronov Narva linnavolikogu esimehena ning mitme Narva linnale kuuluva äriühinguga seotud inimesena altkäemaksu ametiseisundi kasutamise eest riigihankemenetluses, rikkus riigihangete nõudeid ning pani toime toimingupiirangute rikkumisi Narva linnavolikogu istungitel. Kõnealuste tegude eest mõisteti A. Voronovile karistuseks 4 aasta ja 6 kuu pikkune vangistus, millest kuulus koheselt ärakandmisele vangistus 1 aasta ning ülejäänud karistus jäeti täitmisele pööramata 5 aasta pikkuse katseajaga. Ühtlasi konfiskeeriti A. Voronovilt 321 000 € (tabel 18). A. Voronovi kriminaalasjal oli suur mõju nii Narva kogukonnale kui laiemalt. Lisaks Voronovi kuritegudele tuvastati menetlustega, et ka teised Narva volikogu liikmed on rikkunud Korruptsioonivastases seaduses sätestatud toimingupiirangu nõudeid suures ulatuses. Ilmnes, et korduvalt lähtuti volikogus hääletamisel mitte linna, vaid erahuvidest, ametikohti jagati Aleksei Voronovi diktaadi järgi ja hääletamine toimus vaid Voronovi soove, mitte linna huve arvestades. Kõige olulisemaks peeti, et otsus oleks kasulik Voronovile ja temaga seotud isikutele. Menetluste lõpptulemusena jäi Narvas korruptiivselt mõju omanud Voronov ilma oma mõjuvõimust ja kogu linnavolikogu ja -valitsuse tegevus muutus läbipaistvamaks, ausamaks ja avatumaks.

Riigiprokuratuuri menetluses olevatest asjadest on tihedalt toimingupiirangute rikkumisega seotud kriminaalasi nr **17913000013**, mis saadeti Harju Maakohtu menetlusse 23.04.2019. Nimetatud asjas esitati **K. Laanjärvele ja M. Tomingale** süüdistus KarS §300[1] lg 1 ja §22 lg 3 tunnustega kuritegude toimepanemises, s.o selles, et nad aitasid ühiselt ja kooskõlastatult kaasa Tallinna Keskkonnaametit koordineeriva Tallinna Linnavalitsuse abilinnapeale Arvo Sarapuule korruptsioonivastases seaduses kehtestatud toimingupiirangu rikkumisele eriti suures ulatuses. K. Laanjärv lõi süüdistuse kohaselt M. Tomingalt ja A. Sarapuult saadud juhiste alusel äriühingu, mis osales hilisemalt hankemenetluses, mille otsustusprotsessi A. Sarapuu Tallinna abilinnapeana sekkus. Kõnealuse kriminaalasja arutamine algab 2020. aasta jaanuaris ning hetkel kõnealuse menetluse laiemat mõju hinnata ei saa.

Võib öelda, et just A. Voronovi ja V. Semilarski kriminaalasjad tõstsid toimingupiirangutega seonduva terava avalikkuse tähelepanu alla. Toimingupiirangute kohaldamine on tekitanud avalikkuses diskussiooni kõnealuse KVS sätete olemuse osas ning erinevate valdkonnaspetsialistide huvi toimingupiirangute kohta. Heaks näiteks eelnevast on nt 2019. aasta sügisel toimunud Arstide Liidu konverents, millel räägiti just arstide kui ametiisikutega seotust; prokuratuurile on saabunud ettepanekuid toimingupiirangutest rääkimiseks nt pankrotihaldurite kojalt, samuti kohtunikelt.

Kuigi toimingupiirangutega seotud kuritegusid ei saa karistuse mõttes raskeks pidada, nähtub prokuratuuri pikemast menetluspraktikast, et toimingupiirangute rikkumisega seotu võib viia otseste altkäemaksuga seotud kuritegudeni. Heaks näiteks on siinjuures A. Voronovi kriminaalmenetlus – nii heideti A. Voronovile ette nii korruptsiooniohtlike otsuste tegemist Narva Linnavolikogu liikmena, kuid samas heideti talle ette ka altkäemaksukuritegusid. Sarnaselt esitati etteheide nii toimingupiirangu rikkumises kui altkäemaksu võtmises Kajar Lemberile. Ajaloolist tagasivaadet tehes võib vaid spekuleerida selle üle, kas KarS § 300[1] tunnustel menetluse alustamiseks olnuks sarnaselt teiste KOV juhtide süüdistuses kirjeldatud majanduslike ja isiklike suhetega seotud inimestega tehtud tehingutega ajendeid ka nt E. Savisaare suhtes menetluse alustamiseks aastatel, mil toimingupiirangute rikkumist veel kuriteona ei käsitletud.

Oluline on esile tuua ka seda, et 2019. aastal jõustus kohtuotsus kriminaalasjas nr 1-18-1671, milles I. Süllale heideti muu hulgas ette KarS § 300[1] lg 2 tunnustega kuriteo toimepanemist. Kuigi kõnealuses

kriminaalmenetluses käsitleti ka toimingupiirangutega seonduvat, on lahendil eeldatavalt mõju nii konkurentsikuritegude menetluspraktikale, kui ka varasemalt vaidluseid tekitanud küsimuses riigi äriühingutes töötavate inimeste ning nende ametiisikuna käsitlemise kohta. Kokkuvõttes nõustusid nii maa- kui ringkonnakohus prokuratuuri käsitlusega I. Sülla staatuse osas. Riigihangete nõuete rikkumisega seotult saatis Lääne RP 2019. aastal kohtusse kriminaalasja nr **18221000002**, milles esitati **Alo Lõpsile ja Riho Lepale** süüdistused KarS § 300 lg 1 järgi (92 790 eurot). A. Lõps oli süüdistuses kirjeldatud teo toimepanemise ajal Haapsalu Linnahooldus OÜ juhatuse liige ning avaldas hanketeate, mille eesmärgiks oli hankida veok koos lisadega. Pakkumuskutse oli A. Lõpsi poolt koostatud selliselt, et see tugines täies ulatuses 2018 aprilli- ja maikuus A. Lõpsile ja R. Lepale Silberauto Eesti AS-i poolt saadetud erinevatele hinnapakkumistele ja infole. Kõnealuses kriminaalasjas on käesolevaks ajaks tehtud I astme kohtu otsus.

Altkäemaksuga seotud kuritegudest on 2019. aastal kohtusse saadetuist tähelepanuväärseim A. Voronovi kriminaalasi, millest kirjutati juba ülalpool. Avalikkuses suurt tähelepanu on saanud ka kriminaalasi nr **14760000050**, mille raames esitati Tartu endisele abilinnapeale **Kajar Lemberile** süüdistused KarS § 210 lg 2, § 300^1 lg 1 ja § 294 lg 1 järgi kvalifitseeritavate kuritegude toimepanemises. Kuigi K. Lemberile etteheidetud süüdistuse mahust moodustavad enamuse soodustuskelmused, heideti K. Lemberile ette ka toimingupiirangu rikkumist, samuti altkäemaksuga nõustumist tema ametiseisundiga seotud teo eest.

Prokuratuuri poolt 2019. a esitatud altkäemaksuga seotud süüdistuste põhjal saab järeldada, et korruptsiooniriske on esinenud erinevates valdkondades. Nii on prokuratuur 2019. aastal tegelenud erineval tasandil aususe kohustuse rikkumistega meditsiinisektoris.

Kõige olulisemaks meditsiinisektori korruptsiooni puudutavaks kriminaalasjaks saab pidada Lõuna RP poolt kohtusse saadetud kriminaalasja nr **17221000126**, milles Tartu ülikooli kliinikumi arstile ja ülikooli infektsioonihaiguste õppetooli juhatajale **Matti Maimetsale** esitati süüdistus KarS § 294 lg 2 p 1 ja 2 järgi, samuti KarS § 300^1 lg 2 järgi. M. Maimetsale heideti süüdistuse kohaselt ette seda, et ta osales antiretroviirusravimite hankimist koordineeriva komisjoni koosolekutel, kus tegi otsuseid/toiminguid, mille tagajärjel hankis riik ravimeid, mis olid temaga seotud äriühingute huvides. Lisaks võttis M. Maimets süüdistuse kohaselt kahel juhul altkäemaksu selle eest, et olles antiretroviirusravi konsiiliumi liige, lubas ravimifirmade antiretroviirusraviga tegelevatele arstidele mõeldud konsiiliumile ning küsis ühel juhul ravimifirma esindajalt altkäemaksu oma tütre lähetuse rahastamiseks Šotimaale Glasgowsse vastutasuna selle eest, et kasutades ära oma ametiseisundit konsiiliumi liikme ning juhina, andis ta konsiiliumiga seotud arstidele korralduse kuue patsiendi suhtes raviskeemi muutmiseks.

Lääne RP esitas kriminaalasjas nr **17221000058** süüdistuse **A.V ja A. V-le**, samuti **OÜ-le R** KarS § 299 lg 1; § 294 lg 2 p 1, 3, KarS § 299 lg 3; § 294 lg 3 tunnustega kuritegude toimepanemises. Kõnealuses kriminaalasjas esitati nii füüsilistele isikutele, kui juriidilisele isikule etteheide selles, et nad nõustusid altkäemaksuga pikema aja jooksul välja kujunenud kokkulepete kohaselt, erinevatelt firmadelt ja eraisikutelt vastu altkäemaksuna vara, s.o raha, teades et firmad ja eraisikud registreerivad autojuhid/bussijuhid OÜ R korraldatavatele täiendkoolitustele, kuid isikud täiendkoolitusel kogu seadusega ettenähtud mahus osalema ei pea või ei võta koolitusest üldse osa. OÜ R väljastas süüdistuse kohaselt seejärel oma juhatuse liikmete kaudu autojuhtidele/bussijuhtidele täiendkoolituse läbimise kohta tunnistuse ning edastas andmed autojuhtide/bussijuhtide koolitusel osalemise ja eksami sooritamise kohta Maanteeametile ainult registreeringu ja raha laekumise põhjal. Kõnealune kriminaalmenetlus viitab asjaolule, et juhtimisõiguse taotlemisega seotu osas esineb endiselt korruptsiooniriske.

Põhja RP saatis 2019. aastal maakohtu menetlusse kriminaalasja nr **16230102123**, milles on süüdistus esitatud KarS § 294 lg 1 ja KarS § 299 lg 1 alusel **viiele OÜ-s Center Service töötanud mootorsõidukite tehnilisele ülevaatajale** selles, et nemad ajavahemikul aprill 2015 kuni aprill 2016 võtsid vahendaja vahendusel altkäemaksu (täpselt tuvastamata summas, kuid vähemalt 10 eurot) kokku 44 mootorsõiduki tehnilise ülevaatuse läbituks tunnistamise eest jättes mootorsõidukite tehnilise seisukorra ettenähtud viisil kontrollimata ning vormistasid tehnilise ülevaatuse läbimise eest teadvalt valede andmetega kontrollkaardi ja tegid märke sõiduki tehnilises passis. Vahendajaks oli peamiselt üks isik, kellele on esitatud süüdistus KarS § 296 lg 1 järgi. KarS § 298 lg 1 järgi on esitatud süüdistus 13 isikule altkäemaksu andmise eest.

Nii Lääne kui Põhja RP poolt kohtusse saadetud menetlused viitavad ka sellele, et kõrge korruptsioonirisk esineb valdkondades, kus igapäevaselt tehakse sarnaseid rutiinseid toiminguid, millede hulga tõttu selliste toimingute või otsuste kontroll raskendatud on. Liiklemise ning juhtimisõigusega seotu osas võib arvestades huvi ning vajadust nii sõidukite kasutamise või juhtimisõiguse üle esineda endiselt kõrge korruptsioonirisk.

Muud korruptiivse tulu teenimisega seotud kuriteod on 2019. aastal olnud seotud omastamistega. 02.08.2019 edastas Riigiprokuratuur kohtusse kriminaalasja nr **17913000024**. Kõnealuses kriminaalasjas said süüdistuse kaks isikut **Jaas Vokk ja Tõnu Lember**, kellele heideti ette KarS § 201 lg 2 p 2, 3, 4 tunnustega kuritegude toimepanemist. Süüdistuse kohaselt pöörasid mõlemad isikud grupis T. Lemberi kasuks T. Lemberi ja J. Voki ametiseisundist tulenevast valdusest nende valduses olevaid Kaitseväele kuuluvaid vallasasju. Omastamisega põhjustati Eesti Vabariigi kaitseväele varalist kahju summas 232 694 eurot. Arvesse võttes asjaolu, et Riigiprokuratuur juhib menetlusi ka teistes Kaitseväes toimunud omastamistega seotud kriminaalmenetlustes, saab järeldada, et Kaitseväes esineb märkimisväärne omastamisrisk. Teadaolevalt on kõnealune menetlus mõjutanud kaitseväele kuuluva vara üle arvepidamist ning on kindlasti positiivse mõjuga.

Oluline on märkida, et kõikides altkäemaksu võtmisega seotud kriminaalmenetlustes tehtud otsuste puhul konfiskeeriti süüteo toimepanijatelt ka kriminaaltulu, mis kinnitab seda, et prokuratuur järgib korruptsioonikuritegude toimepanijate suhtes ühtset praktikat nende varaliseks mõjutamiseks.

Käesoleva analüüsi objektiks olevate kuritegude puhul tuleb eriti olulisena tuua esile ka vajadust anda avalikkusele objektiivset infot menetlusega tuvastatu kohta. On tajutav, et aususe kohustuse rikkumisega seotud kuritegudes kahtlustuse saanud ning nende kaitsjad tegelevad kriminaalmenetluse kõrval aktiivse meediasuhtlusega ning harvad ei ole juhud, mil menetlusasutusi naeruvääristatakse ning aktiivselt rünnatakse. Seega on eriti oluline kiirelt ümber lükata avalikkuses levivaid väärusarusaamu süüdistustest: nt A. Suvorovi menetluse puhul keskenduti avalikkuses väitele, et A. Suvorovile heidetakse ette ühe konjakipudeli saamist altkäemaksuna, kuigi tegelikkuses esitati A. Suvorovile süüdistus altkäemaksuna nii kahe konjakipudeli kui 250 euro väärtuses kinkekaartide vastuvõtmises. K. Lemberi puhul püütakse avalikkuses naeruvääristada K. Lemberile tehtud altkäemaksuetteheidet ning jätta mulje, et K. Lember nõudis altkäemaksuna ühekordset tasuta juukselõikust, kuigi tegelikkuses leppis K. Lember süüdistuse kohaselt altkäemaksuandjaga kokku selles, et saab tasuta juuksuriteenust „vähemalt terve aasta“.

Tabel 19. Korruptsioonikuritegudes konfiskeerimine, 2017-2019

	2017	**2 018**	**2019**
Konfiskeeritud krim.tulu, €	16 195	117 000	336 555
…kriminaalasjade arv	5	1	5
Laekumata (tagamata) asendatud nõuded, €	11 850	129 266	500
…kriminaalasjade arv	2	3	1
Kokku kriminaalasjade arv	6	4	5

10.6 Tugevatoimeliste uimastite tootmine ja laiaulatuslik levitamine

Sõltuvuste pealt teenitud kriminaaltulu väheneb ja vahelejäämisrisk suureneb

Üledoosidesse suremus väheneb

Kõige ohtlikumad narkootikumid turul ei püsi

Üledoosidega seotud surmad 1x aastas

Narkokuritegudega seotud kriminaalasjade arv, kus on kriminaaltulu, suureneb

Uimastite laiaulatuslikule levitamisele ja tootmisele spetsialiseerunud ühenduste lõpetamine

KarS § 184 lg 2' süüdistusega kohtusse saadetud kriminaalasjade arv

Tabel 20. KarS § 184 lg 2^1 kohtusse saadetud kriminaalasjad ja isikud, 2017 – 2019

	Krim.asjade arv	Isikute arv
2017	10	15
2018	6	17
2019	13	17

Tabel 21. Kriminaalasjade arv, kus konfiskeeriti narkotulu, 2019

	Krim.asjade arv	Konfiskeeritud vara
Lõuna RP	18	95 117
Lääne RP	14	47 756
Põhja RP	71	457 909
Viru RP	25	169 287
Riigiprokuratuur	8	1 561 684
Kokku	136	2 331 754

Enimohtlikemaist narkootikumidest on fentanüülide pakkumus võrreldes paari-kolme aasta taguse ajaga jätkuvalt väga madal. Keskkriminaalpolitsei ja Põhja prefektuur tegutsevad aktiivselt tõkestamaks tühjaks jäänud turuniši täitmist. Olulisematest fentanüülidega seotud kriminaalasjadest tuleks välja tuua esmalt **Kaspar Käsperi** kriminaalasi (**1-19-10158**, Põhja Ringkonnaprokuratuur), kes oli Nõmmel eramajja seadnud sisse väikese fentanüülilabori, kus ta valmistas internetist tellitud lähteaineid (NPP) ja varustust kasutades kokku ca pool kilo fentanüüli (ehkki menetluse käigus ei tuvastatud suuremat müügiahelat, siis temast lähtuv potentsiaalne oht oli siiski suur). Samuti **Stanislav Averi jt** kriminaalasi (**1-19-3360,** Põhja Ringkonnaprokuratuur), kes mõisteti kevadel süüdi ca 200 grammi 4-fluoro-isobutürüülfentanüüli tellimises Hiinast Eestisse ja siin selle müümises. Samuti **Eduard Avetjani jt** kriminaalasi (**1-19-7827,** Põhja Ringkonnaprokuratuur), keda süüdistatakse ca 400 grammi furanüülfentanüüli müümises Harjumaal, ent ka **Roman Kalashnikovi** (end. Roman Lintšenko) kriminaalasi (**1-19-5533**, Riigiprokuratuur), kes tarnis Lätist Eestisse metadooni ja karfentanüüli segu, et seda Harjumaal müüa (kätte saadi ca 400 grammi).

Vahekokkuvõttena, fentanüülide leviala piirdub hetkel peaasjalikult Harjumaaga ning pärast Kalashnikovi ja Avetjani vahistamist näib ka siin puuduvat üks ja regulaarne tarneahel ning ainet otsitakse erinevate kanalite kaudu (nii Venemaalt, Lätist, Hiinast ja mujalt). Fentanüülide pakkumus on siiani jätkuvalt pigem madal, mis väljendub üheselt ka narkootikumide üledoosidest põhjustatud surmajuhtude jätkuvas langustrendis – nt võrreldes eelmise aastaga 30% vähem ning võrrelduna kahe aasta tagusega enam kui neli korda vähem (joonis 24). Samas tuleb välja tuua asjaolu, et viimasel ajal on täheldatud uue fentanüüli-sarnase aine – isotonitaseeni levitamist, mis ei kuulu veel narkootiliste

ainete nimekirja, ent selle lisamisega tegeletakse ning tuvastatud levitajate tegevust monitooritakse ja võimaluste piires pärsitakse.

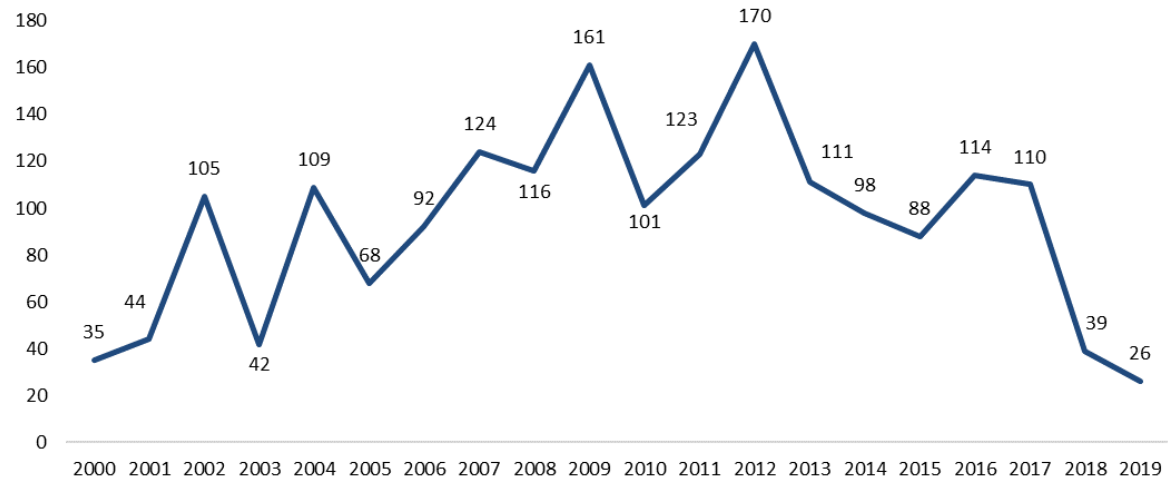

Joonis 24. Narkootikumide üledoosidest põhjustatud surmade arv, 2000-2019

Fentanüülide pakkumuse madalal hoidmise kõrval on oluliselt panustatud ressursse teiste tugevatoimeliste uimastite pakkumise vähendamisse, eeskätt amfetamiinide ja kokaiini kättesaadavuse piiramisse (viimane pakub eeskätt menetluslikku huvi, kuivõrd kokaiini levitajate hierarhias kõrgemal paiknevad isikud omavad tihtipeale otsekontakte Hispaanias resideeruvate organiseeritud kuritegevuse esindajatega ning kokaiini müügist saadav kriminaaltulu on üheks oluliseks organiseeritud kuritegevuse sissetuleku allikaks).

Harjumaal on amfetamiini kvaliteedi osas näha väga suuri erinevusi. Paljudel juhtudel on puhta aine sisaldus äärmiselt madal (1-10%), ent samas on ka juhtumeid, kus protsentuaalne sisaldus on enam kui 70% (eeskätt juhtudel, kus amfetamiin leitakse nö pimeveebist tellitud pakkides). Samas amfetamiini kättesaadavuse osas ei ole näiteks Virumaal võrrelduna varasema perioodiga muutust toimunud. Siinkohal tuleb aga märkida, et arvestades, et mullu likvideeriti Põhja prefektuuri poolt Jõhvis asunud amfetamiini lahjendamiskeskus (nn K.Otbetkini kriminaalasi, nr **1-18-10084**) ja lisaks mõisteti toona süüdi oluline **amfetamiinivarustaja S.Tolkachev** (kes varustas lisaks Virumaale ka Harjumaad, sh nn Kemerovo KTÜ liikmeid), ent loodetud nö läbimurret ei saavutatud, siis on Virumaal (ja ka mujal) tarvilik amfetamiinide pakkumuse vähendamisega, sh õigete sihtmärkide kaardistamise ja nende tegevuse tõkestamisega tulevikus täiendavalt tegeleda.

Lisaks tuleb välja tuua kriminaalasja nr **1-19-8837** (**Ott Kõiv jt**, Riigiprokuratuur – menetlus jätkub JIT BalticWay raames lätlaste ja šveitslastega**)**, kes tegelesid nn pimeveebis üle-eestiliselt erinevate narkootiliste ainete (amfetamiin, MDMA, kokaiin jt) müügiga ning isikute kinnipidamisel võeti nö vahelaost ära enam kui 20 kilo erinevaid aineid koguväärtuses enam kui 650 000 eurot (sh ca 12 kg amfetamiini, ca 12 kg MDMA´d, ca 0,8 kg kokaiini, ca 0,8 kg hašišit, ca 1 kg 4-MMC jt). Kriminaalasjas on arestitud muu kriminaaltulu seas ka 6,1496 bitcoini.

Seoses viimati nimetatud kriminaalasjaga joonistub välja ka teine trend – üha laienev pimeveebis narkootiliste ainete müük. Lisaks ülal nimetatud kriminaalasjadele 1-19-8837 (Kõiv jt) ja 1-19-10158 (Käsper) on tuvastatud mitmeid teisi Eestis tegutsevaid *darkweb vendor´*eid, kes tellivad postisaadetistega suures koguses narkootilisi aineid ning müüvad neid edasi Eesti-siseselt pimeveebi lehtedel (WallStreet Market, Cryptonia Market, Tochka jt), samuti on nö uue põlvkonna tänavadiiler kolinud suhtluse üle Telegrami ja Snapchati krüpteeritud sidet võimaldavatesse grupivestlustesse (kus võib olla kuni paarsada liiget), kus luuakse müüjate ja ostjate vahel esmane kontakt. Ehkki nii Keskkriminaalpolitsei, MTA UO kui ka Põhja prefektuur on tänavu mitmeid taoliselt tegutsevaid isikuid

ja gruppe tuvastanud ning isikuid ka kinni peetud, siis tõenäoliselt esineb ses vallas siiski märkimisväärne teadmislünk, mille likvideerimisega tuleb aktiivselt tegeleda.

Kokaiini osas on viimastel aastatel Harjumaal puhta aine sisaldus tõusnud märkimisväärselt ilma et see jaemüügihinda mõjutaks, samas hulgimüügihind on langenud (nimetatu korreleerub üldisema Euroopa trendiga). Seejuures levib kokaiini üha laiemalt üle Eesti ning ka nö tavatarbijate seas (mitte enam üksnes keskmisest jõukamate seas) ning nimetatud trendi on täheldatud ka Lääne ja Viru Ringkonnaprokuratuuride tööpiirkondades.

Seonduvalt kokaiini müügiga tegelevate gruppide töö takistamisega tuleb välja tuua kriminaalasjad nr **1-19-267** (olulisi kriminaalseid sidemeid omav **Tauris Päll**, kes käitles 1 kg kokaiini ja ca 25 kg marihuaanat), samuti **1-19-3081** (**Sergei Mina** juhitud grupp, mis tõi Eestisse nii Harjumaal kui ka mujal Eestis müümiseks kokaiini ja marihuaanat, kätte saadi ca 1 kg kokaiini ja ca 27 kg marihuaanat), ent vähetähtis ei ole ka kriminaalasi **1-19-6541** (20 aastat tagasi koos Ammed Ozdoeviga süüdi mõistetud **Jevgeni Krustal**, kes tegeles Tallinnas kokaiini müügiga ning kellelt saadi kinnipidamisel ca 120 grammi kokaiini ja arestiti ca veerand miljoni euro ulatuses kriminaaltulu, ent menetlus lõpetati 04.11.2019.a-l kohtumäärusega seoses süüdistatava surmaga). Samas on vaatamata nimetatud gruppide töö halvamisele jätkuvalt mitmeid gruppe, kes tarnivad Eestisse kuus mitmeid kilosid kokaiini (üks grupp ca 5 kg kalendrikuus), ent nende tegevuse tõkestamisel jätkub töö koostöös Keskkriminaalpolitsei ja MTAga aktiivselt.

Eraldi tuleb välja tuua, et lisaks väiksematele gruppidele saadeti tänavu kohtusse ning mõisteti ka süüdi narkokuritegudele (eeskätt amfetamiini, kokaiini ja MDMA müümisele) spetsialiseerunud, ent ka ärimeestele nn katust pakkunud kümneliikmeline **nn aserite kuritegelik ühendus** (**1-19-1871** ja **1-19-2173,** Riigiprokuratuur).

Kui Riigiprokuratuur ja Põhja Ringkonnaprokuratuur on panustanud oluliselt ressurssi fentanüülide pakkumuse jätkuvalt madalal hoidmisele, ent ka olulisemate amfetamiini ja kokaiini müügiga tegelevate gruppide töö tõkestamisele, siis Virumaa narkoturu seisu ilmestab jätkuvalt suuremahuline narkotransiit (eeskätt hašiši transiit Euroopa Liidust läbi Narva piiripunkti Venemaale), mis dikteerib paljuski ka Viru Ringkonnaprokuratuuri töösuunad. Nii on keskendutud eeskätt vene-suunalise salakaubaveokanali lõhkumisele – nii esitati mai lõpus süüdistuse isikule, kes soovis läbi Narva piiripunkti vedada Venemaale ca 68 kilo hašišit (**1-19-4401**), ning lisaks esitati süüdistused veebruaris kahele isikule ja juulis ühele isikule läbi Eesti Venemaale enam kui 40 kilo hašiši veo organiseerimises, ent milline grupp tarnis samas Venemaalt Eestisse ka marihuaanat ja amfetamiini (**1-19-1444, 1-19-5515**). Kaardistatud on osundatud vedusid organiseerinud grupp ning selle tegevuse edasise tõkestamisega tegeletakse.

Positiivsena tuleb eraldi välja tuua, et Virumaal ei ole hetkel enam saada fentanüüle (mis tõi paar aastat tagasi kaasa seal üladooside laine) ega toimu ka teadaolevalt GHB/GBL süstemaatilist levitamist. Teisalt järjest suuremaks tuluallikaks narkoturul paistab olevat kokaiini kõrval marihuaana, mille müügikäibed on kohaliku turu mõistes märkimisväärsed (nt kriminaalasjas 19240100068 tuvastati kahe tänavamüüja poolt käive üle 50 000 euro).

Piirkondlikest prioriteetsematest kriminaalasjadest saab Viru Ringkonnaprokuratuurist täiendavalt välja tuua kriminaalasja **1-19-2083** (**D.Jantšuk** jt), mille raames tõkestati Jõhvis ja Kohta-Järvel tegutseva KTÜ „Kolhoosi“ keskmise taseme narkolevitaja D.Jantšuki ja tema grupi tegevus ning kõrvaldati käibest ca 200 grammi 5F-MDMB-PINACA´t (ca 671 doosi), ca 60 grammi furanüülfentanüüli (ca 13 600 doosi), ca 55 grammi kokaiini (ca 500 doosi) ning 1,1 kilo marihuaanat (arestitud vara ca 52 000€ väärtuses, eraldi konfiskeerimismenetluses).

Lääne Ringkonnaprokuratuuri menetlustest väärib piirkondlike prioriteetidena vast eraldi välja toomist kriminaalasi nr **1-19-9153**, kus tõkestati kaheksaliikmelise grupi tegevus, kes organiseeris Leedust ja Hollandist läbi Eesti Soome GBLi transiidi (kokku 410 liitrit), ning kriminaalasi **1-19-10184**, kus esitati süüdistus seitsmele isikule MDMA, amfetamiini ja kokaiini müümises, sh teiste seas **Erki Iir**ele, kes evib kontakte nt Andrus Viksi, Ott Ollino, Jaanus Naani, Ursel Veimanni jt-ga. Lääne mõistes evib Erki Iire kinnipidamine suuremat mõju, kuivõrd tegemist on väga staažika kurjategijaga (registris 11 kehtivat kriminaalkaristust), kes viimati mõisteti 2015. aastal süüdi samuti narkokuriteo toimepanemises ja toona olid temaga kohtu all Pärnus tegutsenud motoklubi MC Klan liikmed, kellega Erki Iir oli tihedalt seotud. Karistuse kandmise ajal hoolitses tema eest läbi vaheisikute Andrus Viks ning enne tähtaega vabanedes võttis Viks ta oma ringkonda, misjärel jätkas Iir narkootikumide vahendamise ja müügiga.

Lõuna Ringkonnaprokuratuuri piirkondlike prioriteetidena on jätkuvalt aktuaalne Läti-Eesti suunalise narkoveo (nt **1-19-2469**, neli süüdistatavat tõid marihuaanat Riiast Tartusse, kus nad seda müüsid; nt **1-19-6828**, N.Saškov tarnis grupis Lätist Viljandisse ca kaks kilo marihuaanat) ning roma rahvusest narkovahendajate struktuuri lõhkumine (**1-19-8391,** kuus süüdistatavat, kes käitlesid ca 1,4 kg marihuaanat ja ca 0,7 kg amfetamiini). Samas tuleb tõdeda, et ehkki piirkonnas on tähelepanu pööratud narkootiliste ainete Lätist Eestisse tarnijatele, kes ka kohapeal turustavad, siis Läti-Eesti-Vene suunalise transiidi osas tähelepanuväärsed realiseerimised puuduvad, seda vaatamata asjaolule, et kogutud teabe põhjal kasutatakse lisaks Narva piiripunktile ka Koidula piiripunkti suuremahuliseks narkotransiidiks.

10.7 Suure kahjuga majanduskuritegevus

Vahelejäämisriski suurenemine ja majanduskuriteo toimepanija tõhus mõjutamine

Majanduskeskkonda enim kahjustavate inimeste tegevuse pärssimine

Ausa majanduskeskkonna, riigi rahandushuvide ja kannatanute kaitse

Konfiskeeritud kriminaaltulu ja avalikõiguslike nõuete kasv

75% kriminaalasjade menetlusaeg on prokuratuuris alla 4 kuu

Analüüsipõhiste majandusasjade osakaal KKPs on üle 60%

- 2019. aastal konfiskeeriti majanduskuritegudes krim.tulu 62 807 eurot, laekumata asendatud nõudeid oli 35 321 euro väärtuses. Tsiviilhagide tagamiseks ning menetluse kestel vabatahtlikult hüvitatud nõuete kogusumma oli **3 045 324 eurot**.

Prioriteetsete majanduskuritegudena käsitletakse prokuratuuris kuritegusid, mis kahjustavad oluliselt ausat majanduskeskkonda ja riigi rahanduskeskkonda.

Ausat majanduskeskkonda kahjustatavate kuritegudena hindasid ringkonnaprokuratuurid 2019. aasta kõige olulisemateks Keskkriminaalpolitsei majanduskuritegude büroo (KKP MKB) menetletud kriminaalasju. 2019. aastal oli KKP MKB prokuratuuri saatnud kokku 8 kriminaalasja, menetluse on lõpetanud 2 kriminaalasjas, kohtueelses menetluses on hetkel kokku 21 kriminaalasja. Seoses Keskkriminaalpolitsei majanduskuritegude büroos toimunud ümberstruktureerimisega on politseiprefektuuridesse liikunud väiksema mõjuga majanduskuriteod (üldiselt pankrotikuriteod ning soodustuskelmused, aga vähesel määral ka rahapesu ning investeerimiskelmused). Selliseid

kuritegusid menetlevad ringkonnaprokuratuurid eraldiseisvalt. **KKP** poolt menetletud majanduskuritegudest on 55% lahenenud kuni 4 kuuga (9 saadetud asjast 5), ülejäänud kriminaalasjade keskmine menetlusaeg oli pikem. **Maksu- ja Tolliameti** menetletud kriminaalasjadest on riigi rahanduskeskkonda kahjustatavatena käsitletavad maksukohustuse rikkumisega seotud süüteod (KarS § 389[1] sätestatud teod). Kõnealuste kriminaalmenetluste puhul saab üldistatult öelda, et eeldust menetleda 75% kuritegudest prokuratuuris lühema ajaga kui 4 kuud ei täidetud.

KKP MKB alustatud majanduskuritegude menetluste puhul täideti 2019. aastal eeldust, et **vähemalt 60% alustatud kriminaalasjadest alustati analüüsipõhiselt** (alustatud 9 menetlusest tugines varasemale KKP eelinfole/analüüsile 6 menetlust, s.o 66% menetlustest).

Seoses majanduskuritegude menetlustega on oluline esile tuua ka asjaolu, et märkimisväärse osa prokuratuuri menetlusotsuste läbi saadud kriminaaltulust ning heastatud tsiviilhagidest/AVÕNidest moodustas majanduskuritegudega saadu. Majanduskuritegudest tekkinud kahju katteks jäeti kohtuotsustega **aresti alla vara koguväärtuses ca 2,8 miljonit eurot** ning vabatahtlikult heastati juba poolelioleva menetluse kestel vara ca 315 000 euro väärtuses (kokku 9 majanduskuriteos).

2019. aastal **tõusis investeerimiskelmuste ning arvutikelmuste osakaal**, eelkõige on tõusu näha Viru ja Põhja RP-s. Nimetatud kuriteoliigi tunnuseks on, et kannatanutega võetakse ühendust telefoni teel, tutvustatakse erinevaid investeerimisvõimalusi ja lubatakse kiirelt suurt kasumit. Kui kliendi usaldus on võidetud, küsitakse pangakaardi ja isikut tõendava dokumendi andmeid või suunatakse kannatanu ettevõtte veebilehele ise oma andmeid sisestama. Sarnase petuskeemi kaudu on 2019. aastal registreeritud kuriteojuhtumites **kahju 1,86 mln eurot** ja Politsei- ja Piirivalveametile on 2019. aasta jooksul laekunud enam kui 100 kuriteoavaldust.

Suurenenud on **ka finantsasutustes toime pandud rahapesukuritegude** arv. Lisaks Danske pangale on menetlust alustatud ka Swedpanga, Tallinna Äripanga ning GFC Good Finance Company AS suhtes.

Prokuratuuri 2019. aastal saadetud olulisemad kriminaalasjad:

17740000171 — ajavahemikus 23.11.2011 kuni 10.05.2017 omastas **Aaspere Agro OÜ** endine juhatuse liige A. Ilisson äriühingu vara kokku 1 376 119,47 eurot. Omastatud rahast osa suunati rahapesu tulemusel tagasi majanduskäibesse. Kokku on kriminaalasjas 12 kahtlustatavat ning arestitud vara enam kui 1 milj. euro vääruses. Üks kahtlustatav on oportuniteediga kannatanule tagastanud 200 000 eurot.

18221000030 — **Alexander Urmas Vest**, kes on tuntud äriühingute likvideerijana jättis esitamata nelja äriühingu majandusaasta aruanded ning raamatupidamisdokumendid, mille tulemusel äriühingud äriregistrist kustutati. A.U. Vest pani oma tegevusega toime raamatupidamise korraldamise nõuete rikkumise, ning raamatupidamisdokumentide ebaseadusliku varjamise. Kokkuleppemenetluses mõisteti A.U. Vest süüdi ja määrati talle tingimisi karistus ning 2-aastane ettevõtluskeeld.

18930000143 — Osaühing **Aarman Puit** läbi oma juhatuse liikme, Aarne Tischleri tegevuse on esitanud perioodil 2017. aasta august kuni 2018. aasta mai käibedeklaratsioonides maksuhaldurile valeandmeid, kajastades raamatupidamises võltsarveid, mille kohaselt on Osaühing Aarman Puit soetanud kaupa ja/või teenuseid Viimsi Mets OÜ-lt, mille tulemusel jäi maksudena laekumata eriti suurele kahjule vastav käibemaksu summa. Nimetatud kriminaalasjas on saavutatud kompromiss maksusumma tagastamiseks ning isikute suhtes on kriminaalmenetlus oportuniteediga lõpetatud.

19930000220 — **Erki Nõlvaku** ja **OÜ Sonoran** süüdistus KarS § 389[1] lg 1 ja 3 järgi. Kinnisvaraarendamisega tegelenud ettevõtja jättis Maksu- ja Tolliametile deklareerimata kolme äriühingu käibe ja käibemaksu, mis tekkisid seoses uute eramute rajamisega. Deklareerimata maksusumma kokku oli 280 859 eurot. Nimetatud kriminaalasjas on tehtud süüdimõistev kohtuotsus 11.12.2019, millega on muuhulgas täielikult tagatud kogu Maksu-ja Tolliameti nõue.

14760000050 — **Jaago Roosmann, Kajar Lember, Aarne Lember, Gert Kiilaspä, Kalle Kütt, Veiko Alberg, Indrek Moorats, Ülle Lippus** taotlesid ajavahemikus 2008 — 2015 kaastäideviijana või kaasaaitajana OÜ Vudila, OÜ Puhkeküla, OÜ Peetrimõisa Villa, OÜ Lääne Vara, OÜ Baltichouse Production, OÜ Õkomuld, OÜ Haberek, Voonakeste vaikimine OÜ, OÜ Lemmik Mees, OÜ EBG nimel PRIA-lt toetusi enam kui 1,8 miljonit eurot. Kriminaalasjas on arestitud varade vääruseks ca 935 934 eurot.

18221000039 — **Jaago Roosmann** ja **Robert Sarv** on grupis toime pannud suures ulatuses rahapesu.

16221000129 — **Astaševa ja Astašev** põhjustasid OÜ Astnik Ehitus maksevõime olulise vähenemise ning püsiva maksejõuetuse, pannes sellega toime KarS § 384 lg 1 järgi kvalifitseeritava kuriteo.

16740000146 — Grupi Eestis asuvate isikute kaasaaitamisel saadeti arvutikelmuse skeemi raames Eestis asuvatele arvetele kokku 53 278,65 eurot ning nimetatud summast rahapesu tulemusel viidi majanduskäibesse tagasi 50 230,35 eurot.

10.8 Kuriteoohvrite kohtlemine

Kuriteoohvrite senisest parem ja professionaalsem kohtlemine lähtudes viiest olulisest põhimõttest:
anname infot
hindame abivajadust ja pakume tuge
kahjude hüvitamine
kiire menetlus
õiglane menetlus

Valmimisel on kannatanute tagasiside küsimustik

Justiitsministeeriumi kahe aasta tagant tellitav kannatanute uuring

Küsimuste laekumine on veel madal ja olulisi järeldusi teha ei saa. 2019. aastal toimus pigem inimeste teavitamine ning ankeedi täiendamine vastavalt ametkondade tagasisidele.

10.9 Kriminaaltulu konfiskeerimine

Vähendada inimeste hulka, kes teenivad kriminaaltulu ja teenitavat kriminaaltulu

Suurendada vahelejäämisriski eelkõige suurt tulu teenivatel gruppidel ja inimestel

Konfiskeeritud kriminaaltuluga kriminaalasjade ja konfiskeeritud tulu summad kasvavad

Joonis 25. Konfiskeeritud kriminaaltulu, 2016-2019

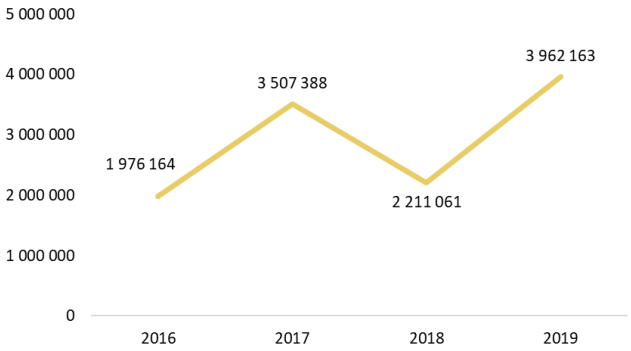

Tabel 22. Konfiskeeritud kriminaaltulu piirkondade lõikes, 2016-2019

	2016	**2017**	**2018**	**2019**
Lõuna RP	90 142	273 631	342 167	120 272
Lääne RP	65 619	57 073	53 203	227 775
Põhja RP	833 161	998 985	935 724	1 384 909
Viru RP	298 283	743 421	337 286	562 891
Riigiprokuratuur	688 959	1 434 278	542 681	1 666 316
Kokku	1 976 164	3 507 388	2 211 061	3 962 163

10.10 Küberkuritegevus

Tagada valmisolek avastada ja menetleda kuritegusid, kus rünnatakse Eesti strateegilist infrastruktuuri, elutähtsaid valdkondi või millega tekitatakse muud olulist varalist või mainekahju

Tagada prefektuurides valmisolek avastada ja menetleda küberkuritegusid

Vastavate KarS õigusnormide rakendamine ning lõpliku menetlusotsuse saanud inimeste arvu suurenemine

Joonis 26. Küberkuritegude ja küberkuritegudes lõpliku menetlusotsuse saanud isikute arv, 2017-2019

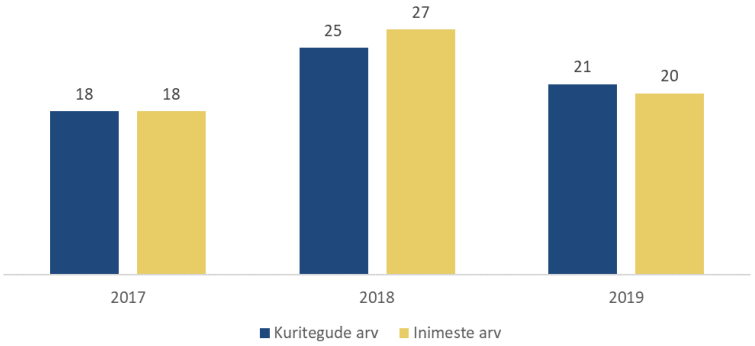

Tabel 23. Küberkuritegude ja küberkuritegudes lõpliku menetlusotsuse saanud isikute arv piirkondade lõikes, 2017-2019

	2017		2018		2019	
	Kuritegude arv	**Inimeste arv**	**Kuritegude arv**	**Inimeste arv**	**Kuritegude arv**	**Inimeste arv**
Lõuna RP	5	5	6	6	3	1
Lääne RP	2	2	3	3	2	2
PõhjaRP	5	5	11	13	11	9
Viru RP	5	5	3	3	3	2
Riigiprokuratuur	1	1	2	2	2	2
Kokku	**18**	**18**	**25**	**27**	**21**	**16**

Küberkuritegude menetlemine on õiguskaitseasutustele jätkuvalt suur väljakutse, sest valdkonna dünaamilisuse ja rahvusvahelisuse tõttu nõuab üha ulatuslikumate, keerukamate ja raskemate tagajärgedega kriminaalasjade uurimine ja toimepanijate kohtu ette viimine palju ressurssi. Oluline on märkida, et prokuratuuriüleselt puudub ühene arusaam, missuguseid kuriteokoosseise küberkuritegude statistikasse arvestada. Seetõttu on edaspidi vajalik vastavate suuniste koostamine ning sellekohase praktika ühtlustamine.

2019. aasta trendiks olid kõigis Eesti piirkondades aset leidnud investeerimiskelmuste lained, mille tagajärjel tekitati kannatanutele mõningatel juhtudel sadade tuhandete väärtuses varalist kahju. Kuigi reeglina nähakse selliseid kuritegusid majandus-, mitte arvutikuriteona, näitab see ilmekalt, et kurjategijate poolt kaughaldusprogrammide, virtuaalserverite jm konspiratsioonimeetmete kasutamine eeldab infotehnoloogiaalaseid teadmisi igas menetlusetapis ning seda ka teiste kuriteoliikide puhul. Siinkohal on hea meel tutvustada Prokuratuuris vastloodud kübergruppi, mille näol on tegemist platvormiga küberkuritegude menetlemisel ja digitõendite käitlemisel tekkinud küsimuste arutamiseks, soovituste andmiseks ja menetluspraktika ühtlustamiseks. Samuti osaleb kübergrupp valdkonna täiendõppe planeerimisel ja edendab asutuste-ülest koostööd küberkuritegude lahendamisel. Kübergrupi liikmeteks on Riigiprokuratuuri süüdistusosakonna ja

ringkonnaprokuratuuride prokurörid, kes vastutavad küberkuritegude menetlemise eest ning Riigiprokuratuuri järelevalveosakonna prokurörid ning ametnikud, kes tegelevad prokuratuuri ja kriminaalmenetluse digitaalse arenguga.

Nii nagu ka eelnevatel aastatel, on ka 2019. aastal olnud jätkuvalt väljakutseks pahavara levitajate ja selle kasutamise tulemusel saadud andmete kuritarvitajate tabamine. Nendes menetlustes tuleb enamasti suurt rõhku panna varjatud menetlustoimingutele, mõeldes sageli välja uuenduslikke ja seniproovimata taktikalisi kombinatsioone ning tõendite kogumise võimalusi. Selliste kuritegude uurimine on ajamahukas, sest reeglina alati on vajalik olulisi tõendeid koguda ka välisriikidest. Murekohana võib välja tuua, et 2019. aastal avastati jälle pärast pikka pausi Eestist pangaautomaatidele paigaldatud ebaseaduslikke kopeerimisseadmeid (ingl k *skimmer),* mille taga võib aga ka seekord näha tõenäoliselt välisriigi kodanikest kurjategijate tegevust. Kuivõrd sellisel viisil seadmete kompromiteerimisel on võimalik kerge vaevaga tekitada märkimisväärset varalist kahju suurele hulgale kannatanutele, on üha olulisem ka õiguskaitseasutuste poolt tehtav teavitustöö võimalikest ohtudest ning nende vältimiseks soovitatavatest küberhügieeni meetmetest.

Olulisematest kriminaalasjadest võib 2019. aastal välja tuua Riigiprokuratuuri menetluses olnud **kriminaalasja nr 19221000020**, kus siseneti ebaseaduslikult kaitsevahendi eemaldamise teel äriühingu serverisse ning kopeeriti sealt firma andmeid, sh klientide nimekiri koos kontaktidega, ärisaladusena käsitletavaid tootmisandmeid ning hinnainformatsiooni. Kriminaalasjas nr 19221000017 siseneti aga ebaseaduslikult kaitsevahendi eemaldamise teel Lennuameti eksamisüsteemi. Lisaks on käesoleval hetkel Riigiprokuratuuri menetluses kriminaalasi nr 18221000067, kus isik tellis hajutatud teenusetõkkerünnakuid eesmärgiga ebaseaduslikult häirida arvutisüsteemide toimimist andmete edastamise teel.

Põhja Ringkonnaprokuratuuri menetluses olnud kuritegudest võib välja tuua **kriminaalasja nr 18230100901**, kus peeti kinni isik, keda on alust kahtlustada vähemalt üle 500 erineva isiku peamiselt krüptovaluuta keskkondade kontode kasutajanimede ja paroolide valdamises, mida ta kuritarvitas eesmärgiga kanda nendel hoiustatavad rahalised vahendid ja virtuaalvääringud üle enda kasutuses olevatele kontodele. Samuti valdas kahtlustuse kohaselt isik üle 900 isiku krediitkaartide andmeid ning pahavara.

Küberkuritegude piiriülesust silmas pidades on rahvusvaheline koostöö vältimatu. 2019. aastal on tõendite kogumiseks palutud õigusabi mitmekümnelt välisriigilt ning kahtlusteta võib öelda, et ka meie oleme valdkonnas kolleegidele hinnatud koostööpartner. Ilmekaks näiteks on kriminaalasi, kus Ameerika Ühendriikide õigusabipalve alusel peeti kinni ja viidi menetlustoiminguid läbi isikute suhtes, kes müüsid teenust, mis võimaldas automaatselt muuta pahavara raskemini tuvastatavaks ning samuti isikute suhtes, kes kahtlustuse kohaselt pakkusid nn kuulikindla (ingl k *bulletproof*) veebimajutuse teenust, mida kuritegelikes ringkondades kasutatakse nt pahavara ja lapsporno üleslaadimiseks ning levitamiseks.

Arvestades üha suurenevat digitaliseerumist tuleb valmis olla küberkuritegude kasvuks ka 2020. aastal. Koostöös uurimisasutustega on Prokuratuuri eesmärk tõsta sihtmärgi- ja analüüsipõhiste kriminaalmenetluste osakaalu.

10.11 Riigivastased süüteod

Tagada võimekus avastada ja menetleda riigivastaseid süütegusid kiirelt ja kvaliteetselt, pannes erilise rõhuasetuse Eesti välist julgeolekut ohustavatele süütegudele

Kohtusse saadetud kriminaalasjade ülevaade valdkonna riigiprokurörilt

2019. aastal esitati riigivastaste kuritegude toimepanemises **4 menetluse raames süüdistus kokku 5 inimesele**.

Kõnealustest menetlustest on enim avalikku tähelepanu saanud kriminaalasi nr **18913000024**, mille raames esitati nii **D. Metsavasele kui P. Volinile** muu hulgas süüdistused KarS § 232 lg 1 ja § 243 lg 1 sätestatud kuritegude toimepanemises. Kokkuvõttes esitati D. Metsavasele süüdistus riigireetmises kõrgel auastmel oleva kaitseväelasena Vene Föderatsiooni luureorganisatsiooni GRU suuniste alusel.

Ühtlasi on avalikkuses suurt tähelepanu saanud kriminaalasi nr **19913000018**, mille raames esitati **V. Kulikovile** süüdistus KarS § 235-1 järgi kvalifitseeritavas kuriteos, s.o Eesti Vabariigi vastases vandenõus - Eesti Vabariigi vastase suhte pidamises ja Eesti vastu suunatud luuretegevuses FSB suuniste alusel. V. Kulikovile heideti ette seda, et endise KAPO töötajana oli ta valmis avaldama ning koguma infot oma endiste kolleegide kohta Vene Föderatsiooni eriteenistustele.

Kriminaalasjas nr **19913000012** esitati süüdistus **D. Kozlovile** samuti KarS §235-1 järgi kvalifitseeritava kuriteo toimepanemises FSB huvides. D. Kozlovile heideti muu hulgas ette seda, et ta edastas ja kogus FSB huvides infot PPA rajatiste ning ametnike kohta.

Kriminaalasjas nr 19913000033 esitati **S. Kondratile** süüdistus KarS § 233 tunnustega kuriteo toimepanemises GRU-lt saadud suuniste alusel. S. Kondrat oli süüdistuse kohaselt muu hulgas teadlik Eesti Kaitseväe rajatiste infrastruktuuri kohta ning jagas kõnealust infot GRU-ga.

Märkimisväärne on asjaolu, et eranditult kõik 2019. aastal prokuratuuri poolt kohtusse saadetud kriminaalmenetlused lahenesid **kokkuleppemenetluses** ning kõiki ülaltoodud süüdistatavaid karistati neile etteheidetud tegude toimepanemise eest reaalse vangistusega (D. Kozlovile mõistetud 3 aasta ja 6 kuu pikkusest vangistusest kuni D. Metsavasele mõistetud 15 aasta ja 6 kuu pikkuse vangistuseni). Eelnev annab kinnitust nii menetluste kõrgest kvaliteedist, menetluste kiirusest ja ökonoomsusest, kuid ka sellest, et nii prokuratuuri kui Kaitsepolitseiameti vilumusest selliste menetluste läbiviimisel. Ühtlasi viitab kokkuleppemenetluste hulk selgelt väljakujunenud karistuspraktikale riigivastaste kuritegude toimepanemise eest.

Nii D. Metsavase kui V. Kulikovi puhul tuvastati menetlustega üheselt, et nad värvati Vene eriteenistuste poolt ajal, mil nad viibisid Vene Föderatsioonis. Mõlemad isikud olid teadlikud VF külastamise riskidest ning V. Kulikovi oli eraldiseisvalt hoiatatud VF reisimisega seotud riskide eest ka KAPO poolt.

Kõnealuste kriminaalmenetluste mõju Eesti Vabariigi julgeolekule ei saa tegude iseloomu tõttu käesolevaga põhjalikult kommenteerida. Küll tasub esile tuua aga asjaolu, et vähemalt D. Metsavase ja V. Kulikovi suhtes läbiviidud menetlused tõendavad veenvalt seda, et VF eriteenistustel on reaalne huvi Eesti julgeoleku kaitsmisega seotud inimeste vastu, oht VF eriteenistuste poolseks mõjutamiseks Venemaal olles on reaalne ning varasemalt kirjeldatud Venemaale reisimisega seotud ohtusid ei saa pidada abstraktseteks.

Riigivastaste kuritegude toimepanemise arv on 2019. a jäänud võrreldavaks varasemate aastatega ning tajutav on nii FSB kui GRU püsiv huvi Eesti julgeoleku vastu tervikuna.

10.12 Organiseeritud kuritegevus

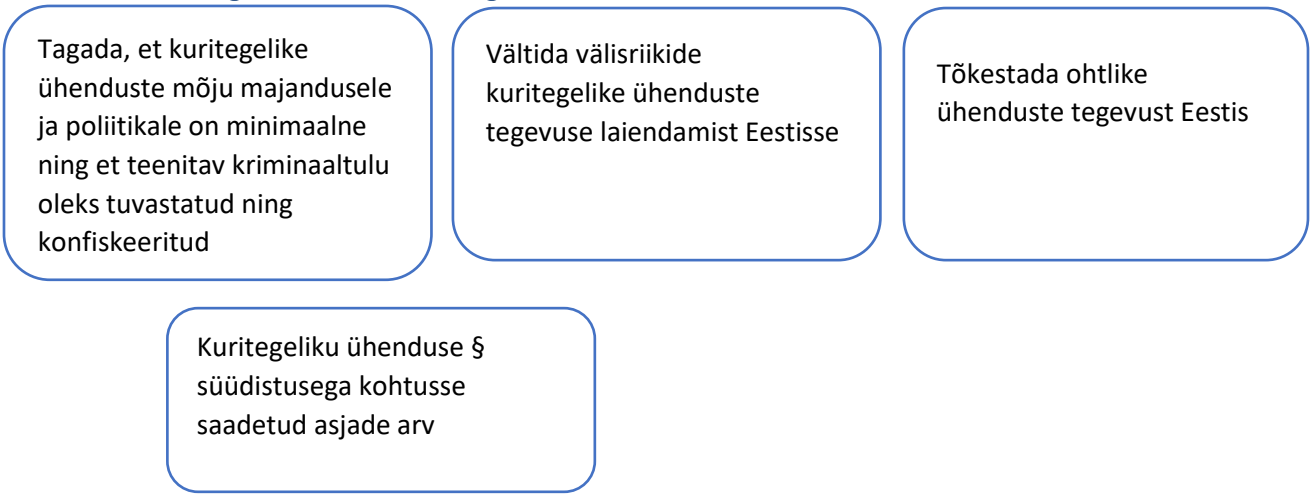

Esmalt peab mainima, et 2019. aasta KarS § 255 ning § 256 süüdistuste mahu osas on kõige suuremat mõju avaldanud Riigikohtu 21.02.2019 lahend nr **1-16-6452**, tuntud ka kui nn „**Tõnusoo**“ lahend ning Tartu Ringkonnakohtu 18.09.2018 lahend nr **1-15-9694**, ehk „**Gavrilini**“ lahend. Nimetatud, kuid eelkõige „Tõnusoo“, on täpsustanud oluliselt kuritegeliku ühenduse kvalifitseerimise nõudeid ning ringkonnakohtute ja Riigikohtu juhised on kitsendanud KarS § 255 järgi süüdistuse esitamise võimalusi. Peab möönma, et diskussioon teemal, kas iga kolmeliikmeline ja püsiva ülesannete jaotusega grupp saab ikka olla kuritegelik ühendus, on nii juristkonna kui ka avalikkuse silme all kestnud pikalt ning seetõttu võib „Tõnusoo“ lahendit pidada kauaoodatud selgitusteks. Hoolimata muutustest kohtupraktikas, on organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus Eesti Vabariigis 2019. aastal olnud väga edukas. Kuivõrd organiseeritud kuritegevuses pole esmatähtis ainult KarS § 255/256 järgi süüdistuste esitamine, vaid avalikule julgeolekule ning riigikorrale ohtlike isikute ebaseadusliku tegevuse tõkestamine, tuleb oluliseks pidada sihtmärgistatud isikute kuritegude menetlemine.

Kõige suurema mõjuga organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses oli kriminaalasja nr **16221000133** kohtusse saatmine, kus **2019 I poolaastal** esitati KarS § 256 järgi üldmenetluses süüdistus **Hubert Hirvele ja Pavel Gammerile** ning KarS § 255 järgi veel 11 isikule (sh 3 juriidilisele isikule). Kuritegelik ühendus tegeles oma kontrolli all olevate äriühingute kaudu ulatusliku maksukuritegevusega, nimelt tekitati kuritegeliku ühenduse juriidilistest isikutest liikmete Emerana OÜ ja Restoplus OÜ maksudeklaratsioonides valeandmete esitamisega Eesti Vabariigile varalist kahju summas 4 702 322,50 eurot. Kuritegeliku ühenduse tegevus oli suunatud terve tegutsemisaja vältel läbivalt majandusalaste (KarS § 389^1, KarS § 384) kuritegude toimepanemisele, millega kaasnesid majandustegevuse käigus ning ärihuvide jõulisema maksmapaneku nimel toimepandud korruptsioonikuriteod (KarS § 402^4) ja varavastased kuriteod (KarS § 201, 202, KarS § 210, KarS § 214). Kuivõrd kuritegeliku ühenduse põhieesmärkide täitmiseks oli vajalik tagada kuritegeliku ühenduse püsivus, järjepidevus ning kuritegelik autoriteet, oli kõrvaleesmärgina ühendus suunatud avaliku usalduse vastaste (KarS § 345), isikuvastaste (KarS § 137) ja tulirelva ning laskemoonaga seotud kuritegude (KarS § 418 lg 2 p 2, 3, § 418^1 lg 1, § 420 lg 1) toimepanemisele.

Kuritegeliku ühenduse mõjuvõimu kasvatamise huvides ning hõlbustamaks ühenduse poolt toimepandavaid kuritegusid, kogusid Pavel Gammer ja Hubert Hirv (ning ühenduse liikmed Sergei Panovi ja Aleksandr Russalim juhtide korraldusel) informatsiooni nii oma endiste ja praeguste äripartnerite, kuritegelikus maailmas autoriteetsete isikute, õiguskaitseorganite töötajate ja teiste Eestis mõjukal positsioonile olevate isikute kohta. Teabe kogumisel oli peamiselt kaks eesmärki. Esimeseks eesmärgiks oli suurendada ühenduse teadlikkust neid ähvardava võivate äriliste

probleemide ning kriminaal-, haldus- või tsiviilmenetluste kohta. Teiseks eesmärgiks oli koguda teavet isikute kohta, et hiljem vajadusel seda ära kasutada ühenduse eesmärkide saavutamiseks (kompromiteerivad materjalid, rünnakud meedias, ühenduse autoriteedi tõstmine vastaspoole silmis). Teabe kogumine lisaks avalikest allikatest kättesaadavale informatsioonile hõlmas endas ka endiste õiguskaitseasutuste töötajate isiklike kontaktide kaudu saadud spetsiifilist kriminaal- ja haldusmenetluse kohta käivat teavet (sh päringute kohta krediidiasutustesse ja rahapesu tõkestamise alast teavet), samuti läbi ühenduse liikme Viktor Särgava tegevuse tulemusena advokaadi- ning panktoritoimkonna liikmena saadavat teavet erinevate tsiviilvaidluste kohta ning eraviisilise jälitustegevuse tulemusena saadavat teavet.

Peale kriminaalasja realiseerimist on ulatuslikult suurenenud KarS § 255 süüdistuse saanud äriühingute poolt riigile maksude tasumine, mistõttu on ühenduse negatiivne mõju majandusele otseselt oluliselt vähenenud ning mitmete ebaseaduslike tulirelvade äravõtmisega vähenes risk võimalike isikuvastaste kuritegude toimepanemiseks. Ühenduse poolt loodud struktuur oli aastatepikkuse (2008-2018) perioodi jooksul taganud kaitse nii õiguskaitseasutuste huviorbiiti sattumise eest ja võimaldas ühenduse ärilisi huve teostada ka väljaspool riiklikult tunnustatud kaitsemehhanisme. Kohtueelse menetluse kestel tuvastati kriminaaltuluna süüdistatavatel ja kolmandatel isikutel üle 9 miljoni euro ja areste ning hüpoteeke on seatud varale summas 4,2 miljonit eurot.

Alates septembrist kestab asjas istungimenetlus. Eraldi vajab märkimist, et kuritegeliku ühenduse liikme süüdistuse saanud äriühingute poolt karistusõigusliku vastutuse vältimise eesmärgil on kolm KTÜ liikmest ühingut kas jagunenud või ühinenud, mis välistab nende vastutuse. Samas on lootust, et kuna kirjeldatud seaduselünk on kohtumenetluse tõttu avalikkuse tähelepanu all, saab ehk olukord lähiajal parandatud.

Järgnevalt tuleb märkida suure siseriikliku ja ka rahvusvahelise mõjuga nn **„Aserite“ kuritegeliku ühenduse** ehk kriminaalasja nr 17221000110 (ja kokkuleppemenetluses kriminaalasja nr 19700000012) 2019. aastal üldmenetluses kohtusse saatmine. Süüdistuse kohaselt moodustas Amid Magerramov täpselt tuvastamata ajal, kuid mitte hiljem kui 2015.a kevadel juba üheksakümnendate aastate algusest tegutsenud aseri grupeeringu baasil narkokuritegude toimepanemise eesmärgil nn aseri kuritegeliku ühenduse, kuhu kuulusid lisaks temale narkokuritegude toimepanemise eest karistatud Ahmed-Aga Gašimov, Veli Valijev, Vagif Valiev, samuti Soome Vabariigis suures koguses narkootiliste ainete käitlemisega seotud kuritegude toimepanemise eest kohtulikult karistatud Eldar Gurbanov, varavastase kuriteo ja tervisevastase kuriteo toimepanemise eest kohtulikult karistatud Martin Skripkin ja Tofig Ganbarov. Alates 2016. aasta kevadest liitus Amid Magerramov`i juhitud kuritegeliku ühendusega Hispaania Kuningriigis suures koguses narkootiliste ainete käitlemisega seotud kuriteo toimepanemise eest kohtulikult karistatud Aleksei Ivanov. Alates 2017. aasta veebruarist liitus Amid Magerramov´i juhitud kuritegeliku ühendusega varem Sergei Permanovi alluvuses tegutsenud Dmitri Neimark, kelle liitumise Amid Magerramov`i juhitud kuritegeliku ühendusega tingis eelnevalt Dmitri Neimarki nn „vanemaks“ olnud Sergei Permanovi tapmine 15.01.2017.a-l Tallinnas ööklubis Poseidon. Amid Magerramov´i juhitud kuritegeliku ühendusega liitus Dmitri Neimark koos tema loodud ja juhitud nn „brigaadi“ ehk isikute grupiga, kuhu kuulusid Kirill Karpovski, Aleksei Koroljov ja Rootsi Kuningriigis varguse toimepanemise ettevalmistamise ja varguse toimepanemisega seotud kuritegude toimepanemise eest kohtulikult karistatud Aleksandr Gogarev.

Nn aserite kuritegelik ühendus tegeles eeskätt narkokuritegude toimepanemisega (eeskätt kokaiin, ent ka MDMA ja amfetamiin), ent ka ärimeestele nö katuse pakkumisega. KTÜ juht Amid Magerramov organiseeris lisaks Eestis kuritegeliku ühenduse juhtimisele Taanis fentanüüli labori, et toota USA-sse tarnimiseks suures koguses fentanüüli (menetluse käigus selgitas Magerramov, et Eestis on hetkel liiga riskantne laborit sisse seada, mistõttu valiti asukohaks Taani), ning ta kaasas selleks Jevgeni Bõkov Jr,

Nikolai Niftalijevi, Vitali Voronjuki ja Viktor Litvintšuki. Kokku tarniti ca 5,8 kilo karfentanüüli. Lisaks pesti süüdistuse kohaselt suures ulatuses narkokuritegude toimepanemisest saadud kriminaaltulu.

Harju Maakohtu 02.04.2019.a ja 06.12.2019.a otsustega nr **1-19-1871** ning **1-19-2173** mõisteti süüdi nn aserite kuritegeliku ühenduse vahejuhid ja liikmed (kokku kümme isikut, sh Ahmed-Aga Gašimov, Dmitri Neimark ning Eldar Gurbanov) ning neid karistati kokkuleppemenetluses vangistustega neljast kuni kümne aastani, lisaks konfiskeeriti kokku vara ca 100 000 euro ulatuses. Seonduvalt nimetatud kriminaalasjaga loovutati koostöös Ameerika Ühendriikidega käesoleva aasta kevadel Harju maakohtu määruste nr **1-18-7137, 1-18-7139, 1-18-7140, 1-18-7141** ja **1-18-7161** alusel kokku viis isikut, sh nn aserite kuritegeliku ühenduse juht **Amid Magerramov**.

„Aserite" kuritegeliku ühenduse kohtusse saatmine nõrgestas organiseeritud kuritegevuse mõjuvõimu Eesti Vabariigis ja piiriüleselt toimuva narkokaubanduse ning varavastaste kuritegude koordineerimises ning sellest kasu saamises.

Kolmandana tuleb Riigiprokuratuuri aruandluses ära märkida 2019 II poolaastal süüdistuse saanud nn **Okunevi kuritegelik ühendus**, milles Gennadi Okunevile esitati süüdistus KarS § 256 järgi ning veel 11 isikule süüdistus KarS § 255 järgi. Olulisematest ühenduse liikmetest tuleb ära märkida Stepan Tšiptšikov, Vadim Starõhh, Lembitu Kitt ja Anatoli Russin. Süüdistusakti kohaselt on kriminaalmenetluse käigus tuvastatud, et olles alates 1990. aastatest omanud Eesti Vabariigi kuritegelikes ringkondades autoriteetset positsiooni, oli Gennadi Okunev hiljemalt 2013. aastaks loonud vähemalt kolmest inimesest koosneva püsiva isikutevahelise ülesannete jaotusega kuritegeliku ühenduse, mille tegevus oli varalise kasu eesmärgil suunatud põhiliinis rahvatervisevastaste kuritegude (suures koguses narkootiliste ainete ebaseaduslik käitlemine, s.o KarS § 184 järgi kvalifitseeritavad kuriteod) ja varavastaste kuritegude (väljapressimised, s.o KarS § 214 järgi kvalifitseeritavad kuriteod) toimepanemisele. Eesmärgiga kehtestada ja säilitada ühenduse positsiooni teiste Eesti Vabariigis tegutsevate kuritegelike ühenduste seas, garanteerida liikmete poolt reeglitele allumine, hõlbustada eelpoolmainitud põhiliini kuritegude toimepanemist ning finantseerida ühenduse tegevust, panid ühenduse liikmed toime ka KarS § 209, § 137, § 136 ja § 121 järgi kvalifitseeritavaid kuritegusid.

Teisisõnu tegutseb Gennadi Okunevi poolt loodud kuritegelik ühendus Eesti Vabariigis nn negatiivse paralleelvõimuna, lahendades tsiviilkorras tunnustamata ja ebaseaduslikest nõuetest (nt narkootilise aine eest võlgnevuste nõudmine või kuritegelikus maailmas kehtivate kirjutamata reeglite ehk „ponjatiete" rikkumised) tekkinud vaidlusi. Samuti pakkus „Okunevi" kuritegelik ühendus kurjategijatele kaitset ehk „katust" teiste kuritegelike ühenduste või konkurentide eest, teenides seeläbi varalist kasu muuhulgas rahvatervisevastaseid kuritegusid toimepanevate isikute toetamise kaudu. Sellisel moel taastoodab ja võimendab „Okunevi" kuritegelik ühendus Eesti Vabariigis peitkuritegevust, tagades seadusliku kohtuvõimu kõrval paralleelstruktuurina ebaseaduslike ning tsiviilkorras tunnustamatute nõuete ja konfliktide lahendamise.

„Okunevi" kuritegeliku ühenduse kohtusse saatmine nõrgestas samuti organiseeritud kuritegevuse mõjuvõimu Eesti Vabariigis, kohtueelses menetluses on arestitud vara, seatud hüpoteeke ja keelumärkeid kokku **u 700 000 euro** suuruses ulatuses. Istungid on planeeritud algama 2020. aasta märtsikuus.

Lõuna Ringkonnaprokuratuur saatis 2019. aastal kohtusse kokkuleppemenetluses kriminaalasja nr 17260100106, milles süüdistati **Keijo Jaanupit** ja veel 8 isikut muuhulgas KarS § 255 lg 1 järgi kvalifitseeritavate kuritegude toimepanemises. Süüdimõistev kohtuotsusus on tänaseks jõustunud. Süüdistuse kohaselt omas Keijo Jaanupi, Janek ja Janno Schneideri, Ott Ollino, Andres Rikkineni, Jarko Tomassoni, Mario Kangroni, Harty Innose ja Henry Relviku osalusega kuritegelik ühendus mõjuvõimu

nii rahvusvahelisel kui ka siseriiklikul tasandil ning järgisid organiseeritud kuritegevusele omaseid regulatsioone, tegelesid väljapressimiste ning Soome finantsasutustelt laenud väljapetmisega. Kuritegeliku ühenduse liikmed tegelesid lisaks eelpooltoodule ka sularahalaenude väljaandmisega, andes laene reeglina isikutele, kellel puudus legaalne sissetulek ja võimalus taotleda laenu krediidiasutustelt. Laenude tagasisaamine ja intressimaksed tagati eelkõige kuritegeliku ühenduse negatiivse mainega. Kuritegeliku ühenduse negatiivset mainet kasutati ka sekkumiseks erinevatesse võlasuhetesse, kasutades ära pikaajalisi kuritegelikke stereotüüpe: vaidlejaid kutsuti Tallinnasse, kus siis mõnes söögikohas toimus „laua taga“ vaidlejate vahelise tüliküsimuse lahendamine kuritegeliku maailma väärtushinnangute kohaselt. Andmaks „lauale“ vajalikku autoriteeti toetasid Keijo Jaanup ja Janek Schneider üksteist sellistel läbirääkimistel, kaasates vajadusel teisi kuritegeliku ühenduse liikmeid, näitamaks et sellise „kohtu“ otsused ei ole vaieldavad ja edasi kaevatavad. Sellise kuritegeliku subkultuuri reeglite laiendamine võlasuhete reguleerimiseks on oma olemuselt vastandumine üldkehtivatele õigus- ja ühiskonnanormidele. Kriminaalasja kohtusse saatmisega pärsiti oluliselt organiseeritud kuritegevuse mõjuvõimu nii siseriiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil ning otsusega nr 1-19-7326 konfiskeeriti vara summas **19 880 eurot**.

Võrdlus aastaga 2018

Nagu sissejuhatuses märgitud on kohtupraktika muutumine teinud suuri korrektuure KarS § 255 ja 256 järgi süüdistuste esitamise mahus. **2018. aastal** saadeti Eesti Vabariigis kohtusse kokku **14 kriminaalasja**, milles esitati prokuratuuri poolt süüdistus KarS § 255 ja/või § 256 järgi kvalifitseeritava kuriteo toimepanemises. Prokuratuuri kuritegevusvastase tegevuse prioriteetsete valdkondade eesmärkide ning aruandluse korra kohaselt sai **prioriteetsena käsitleda eelnevalt mainitud neljateistkümnest kriminaalasjast üheksat**.

Prognoosi kohaselt väheneb KarS § 255/§ 256 järgi kvalifitseeritud tegudega süüdistusaktide arv järgnevatel aastatel veelgi. Seda nii muutunud kohtupraktika, väga efektiivsete konspiratsioonimeetmete ning krüpteeritud suhtluskanalite tõttu. Nn „katust“ pakkuvate organisatsioonide mõjuvõim on vähenenud varjatud majanduskuritegevusega tegeleva organiseeritud kuritegevuse kasuks ning tulevikus saab proovikiviks olema näiliselt legaalse majandustegevuse seest ja vahelt kuritegude avastamine ja muutunud kohtupraktika valguses selle organiseeritud kuritegevusena ja kuritegelike ühendustena tõestamine. „Tõnusoo“ lahend on tehtud nn 90ndatel alguse saanud ja vanglate subkultuuris kehtivate „ponjatijate“ alusel toimivate grupeeringute pinnalt. Praeguseks on aga olukord muutunud ning Euroopa Politseiameti ehk Europoli 2017. aasta raske ja organiseeritud kuritegevuse põhjustatud ohtude hinnangul (SOCTA) on kõige ohtlikumad organiseeritud kuritegelikud grupid need, kes on võimelised investeerima märkimisväärseid vahendeid seaduslikku majandusse ja omaenda kuritegelikesse ettevõtetesse, kindlustades seeläbi majandusliku järjepidevuse ning oma kuritegeliku tegevuse edaspidise leviku.